

**Använda statistik för
uppföljning av
jämslälldhetsintegrering
En handledning**

Använda statistik för uppföljning av jämslälldhetsintegrering En handledning

Producent SCB, Statistiska centralbyrån
Social statistik och analys
701 89 Örebro
010-479 40 00

Förfrågningar Helena LÖf
010 479 67 64
jamstallldhet@scb.se

Du får kopiera och på annat sätt mångfaldiga innehållet.

Vi vill dock att du uppger källa på följande sätt:

Källa: SCB, Använda statistik för uppföljning av
jämslälldhetsintegrering En handledning

Using statistics for gender equality mainstreaming, a handbook

Producer Statistics Sweden
Social Statistics and analyses
SE-701 89 Örebro, Sweden
+46 10 479 40 00

Enquiries Helena LÖf
+46 10 479 67 64
jamstallldhet@scb.se

You may copy and otherwise reproduce the contents in this publication.

However, remember to state the source as follows:

Source: Statistics Sweden, Using statistics for gender equality
mainstreaming, a handbook

ISSN: 0000-0000 (Online)
URN:NBN:SE:SCB-2023-X00BR2301_pdf

Denna publikation finns enbart i elektronisk form på www.scb.se
This publication is only available in electronic form on www.scb.se

Förord

Den här handledning riktar sig till dig som behöver stöd i att använda statistik i ditt arbete med jämställdhetsintegrering. Den fokuserar på könsuppdelad statistik som ska kunna användas i jämställdhetsanalyser och som även inkluderar andra variabler än kön.

Vi riktar oss i handledningen primärt till personer vid myndigheter och organisationer utan djupa kunskaper om statistik i allmänhet, och könsuppdelad statistik i synnerhet, och till personer som ska göra analyser med en intersektionell ansats inom arbete med jämställdhetsintegrering. Handledningen innehåller dock material som vi tror även kan vara till nytta även för lite mer avancerade användare.

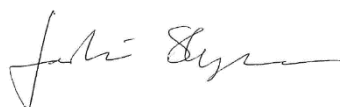
De metoder som beskrivs är deskriptiva, det vill säga hur du analyserar genom att använda tabeller och diagram. Analyser kan också göras mer avancerat med hypotesprövning, korrelationsanalys eller regressionsanalys. Dessa analysmetoder kräver dock mer statistisk kunskap och tillgång till mikrodata och behandlas inte i handledningen.

Handledningen har tagits fram av SCB på uppdrag av regeringen. Utgångspunkten har varit de behov som framkommit under utbildningar och workshops som SCB hållit på förfrågan från andra myndigheter och som avsett användningen av könsuppdelad statistik inom arbete med jämställdhetsintegrering. Även egna erfarenheter från framställning av jämställdhetsstatistik och befintliga handledningar som SCB tidigare utarbetat har funnit med under arbetet. Här bör *Könsuppdelad statistik – ett nödvändigt medel för jämställdhetsanalys* (rosa boken) från 2004, liksom *Engendering statistics – a tool for change* som SCB publicerade 1996, nämnas.

Såväl utredare inom jämställdhetsstatistik som inom andra statistikområden på SCB har bidragit med sin expertkunskap.

Vi hoppas att handledningen ska vara till nytta för många!

SCB i februari 2023

Joakim Stymne
Generaldirektör

Använda handledningen

Handledningen är framtagen för att kunna utgöra ett praktiskt stöd i arbetet med att använda könsuppdelad statistik inom jämställdhetsintegrering. Genom att läsa texterna och även göra de övningar som finns i handledningen är tanken att du ska få ett stöd i att producera ett eget material.

Du kan också läsa handledningen utan att göra övningarna eller endast fokusera på valda avsnitt. Varje enskilt avsnitt är anpassat för att passa den som inte har några djupare kunskaper sedan tidigare i de frågor som behandlas.

Handledningen innehåller också fördjupningar i olika ämnen kopplade till avsnitten i huvudtexten för den som vill läras sig eller förstå mer.

» **Läs mer i fördjupningar i [bilaga 2](#)**

I handboken finns övningar i rutor och tips i marginalen. Detta för att det ska bli enkelt för dig som användare att få en överblick av materialet.

Till några av övningarna finns kommentarer eller lösningar i bilaga 1.

Övning:

I de rosa rutorna hittar du övningar som steg för steg hjälper dig i ditt analysarbete. Du kan göra övningarna själv eller tillsammans med kollegor. I vissa fall kan du behöva tillfråga annan kompetens, till exempel en jurist eller en statistiker. Till flera av övningar finns kommentarer eller lösningar. Dessa hittar du längst bak i handboken.

Tips:

I marginalen finns tips och saker att tänka på när du arbetar med könsuppdelad statistik för jämställdhetsintegrering.

Innehåll

Förord	3
Använda handledningen	4
1. Jämställdhet och jämställdhetsintegrering	6
2. Könsuppdelad statistik	8
3. Från könsuppdelad statistik till jämställdhets-statistik.....	9
4. Vilken statistik kan jag använda?	13
5. Ställa upp tabeller och diagram för jämställdhets-analys.....	15
6. Jämställdhetsstatistik som inkluderar fler variabler än kön. 20	
7. Tabeller och diagram med många indelningar.....	22
8. Praktisk övning: Identifiera statistikbehov.....	33
9. Slutord	38
Bilaga 1 Diskussioner kring några av övningarna	40
Bilaga 2 Fördjupningar	43

1. Jämställdhet och jämställdhetsintegrering

Ordet jämställdhet används i Sverige när det gäller förhållandet mellan kvinnor och män. I Sverige anges jämställdhetsmålen i den nationella jämställdhetspolitiken. Strategin för att nå målen kallas för jämställdhetsintegrering.

Det övergripande målet för jämställdhetspolitiken är att **kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.**

Målet är uppdelat i sex delmål:

- 1. En jämn fördelning av makt och inflytande.** Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet i samhällets alla sektorer.
- 2. Ekonomisk jämställdhet.** Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.
- 3. Jämställd utbildning.** Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling.
- 4. Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet.** Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.
- 5. Jämställd hälsa.** Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor.
- 6. Mäns våld mot kvinnor ska upphöra.** Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Jämställdhetsintegrering är en politisk strategi för att nå ett jämställt samhälle. Jämställdhetsintegrering utgår från insikten om att jämställdhet skapas där beslut fattas, resurser fördelas och normer skapas. Därför måste jämställdhetsperspektivet integreras i alla beslutsprocesser av de aktörer som normalt sett deltar i beslutsfattandet.

I Sverige är jämställdhetsintegrering den huvudsakliga strategin för att uppnå det jämställdhetspolitiska målet att kvinnor och män ska ha samma makt och möjlighet att forma samhället och sina egna liv. Sverige har arbetat med jämställdhetsintegrering som strategi sedan

propositionen ”Delad makt – delat ansvar” antogs i mitten av 1990-talet.

Europarådets definition av jämställdhetsintegrering lyder:
(Om)organisering, förbättring, utveckling och utvärdering av beslutsprocesser, så att ett jämställdhetsperspektiv införlivas i allt beslutsfattande, på alla nivåer och i alla steg av processen, av de aktörer som normalt sett deltar i beslutsfattandet.

Övning 1:

Fundera på vilka av delmålen som er verksamhet relaterar till. Finns det ett eller flera delmål som har en tydligare koppling än andra?

Används och diskuteras delmålen i ert arbete och er interna planering?

2. Könsuppdelad statistik

Tillgång till könsuppdelad statistik är som regel nödvändig för arbetet med jämställdhetsintegrering. Den behövs för att ge information om hur samhället ser ut och för att ge underlag till beslutsfattare. Könsuppdelad statistik behövs även i uppföljningar och utvärderingar. Det här avsnittet behandlar det regelverk som finns idag när det gäller könsuppdelning av statistik, vilka krav som finns och hur de tolkas.

Tips:

Det är viktigt att ha med sig att könsuppdelad statistik inte är samma sak som jämställdhetsstatistik. Avsnitt 3 i handledningen behandlar hur könsuppdelad statistik blir statistik som kan ligga till grund för jämställdhetsanalyser.

För viss statistik finns det krav på att den ska vara könsuppdelad. Det gäller bland annat officiell statistik om individer eller statistik som finns i resultatredovisningen i myndigheternas årsredovisningar. Vissa myndigheter har även krav i instruktionen eller i regleringsbrevet om att statistiken ska vara könsuppdelad. Sådana skrivningar kan även innehålla krav på att statistiken ska presenteras för fler variabler än kön, och kan på så sätt hjälpa myndigheten i arbetet med att identifiera vilka variabler utöver kön som kan vara relevanta att lyfta in i sina analyser. Det kan också vara så att könsuppdelad statistik är en del i den egna myndighetens eller organisationens interna styrning till exempel genom skrivningar i en handlingsplan för jämställdhetsintegrering.

Det är lika viktigt att statistik som inte visar någon större skillnad mellan kvinnor och män är könsuppdelad som att statistik med stora skillnader är det. Utöver att det kan finnas krav på att statistiken ska vara könsuppdelad för att den till exempel är officiell statistik så är det även viktigt av andra skäl. Ett sådant skäl är att användarna inte vet anledningen till att statistiken inte är könsuppdelad och ett annat är för att vi ska kunna följa utvecklingen över tid så att det inte uppstår skillnader som inte synliggörs.

» **Läs mer i om könsuppdelad statistik i [fördjupning 1](#).**

Övning 2:

Vilka krav på könsuppdelning gäller för din organisation? Är det en statistikansvarig myndighet? Finns det skrivningar om jämställdhet eller könsuppdelad statistik i instruktion eller regleringsbrev? Lyfts även andra indelningar upp? Har ni interna riktlinjer som styr arbetet med könsuppdelad statistik?

3. Från könsuppdelad statistik till jämställdhetsstatistik

I det föregående avsnittet presenterades krav som finns om könsuppdelad statistik. Men även om könsuppdelad statistik är en förutsättning är det inte tillräckligt för att göra jämställdhetsanalyser. Till det behövs statistik som belyser jämställdhetsfrågor. I det här avsnittet kommer du att få lära dig mer om skillnaden mellan könsuppdelad statistik och jämställdhetsstatistik.

Tabellen nedan visar sysselsatta som varit frånvarande hela veckan efter orsak 2020. Vi ser att den vanligaste frånvaroorsaken bland både kvinnor och män är semester, och att det är lika vanligt bland kvinnor som bland män. Vi ser också att den största skillnaden mellan kvinnor och män finns bland de som varit frånvarande på grund av vård av barn. Den skillnaden kan vi se eftersom tabellen är könsuppdelad.

Sysselsatta i åldern 20–64 år som varit frånvarande hela veckan efter orsak 2020
Andel (%) av alla sysselsatta

Frånvaroorsak	Samtliga	
	Kvinnor	Män
Sjuk	4	2
Semester	8	8
Vård av barn	4	1
Övriga	3	3
Totalt	19	15

Källa: Arbetskraftsundersökningarna (AKU). Publicerad i På tal om kvinnor och män 2022, SCB

Från den könsuppdelade tabellen kan vi gå vidare och anlägga ett jämställdhetsperspektiv på frågan om frånvaro. Om vi till exempel väljer att titta specifikt på de som har barn under 7 år så får vi fram information som inte syntes i den enbart könsuppdelade statistiken.

Sysselsatta i åldern 20–64 år som varit frånvarande hela veckan efter orsak 2020
Andel (%) av alla sysselsatta

Frånvarorsak	Samtliga		Samtliga med barn under 7 år	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Sjuk	4	2	3	2
Semester	8	8	7	8
Vård av barn	4	1	18	6
Övriga	3	3	3	2
Totalt	19	15	31	19

Källa: Arbetskraftsundersökningarna (AKU). Publicerad i På tal om kvinnor och män 2022, SCB

Tips:

Du kan behöva pröva dig fram för att förstå vilka ojämställdhetsfrågor du behöver belysa och hur du kan göra det. Ta hjälp av andra inom och utanför din egen organisation.

Vi ser nu att i gruppen med barn under 7 år är det för män fortfarande vanligast att man är frånvarande på grund av semester. För kvinnor i den här gruppen är det dock vård av barn som är den vanligaste orsaken till frånvaro. Det mönstret hade vi missat om vi inte hade tittat särskilt på gruppen med barn under 7 år.

Skillnaden mellan könsuppdelad statistik och jämställdhetsstatistik är att vi med hjälp av jämställdhetsstatistik belyser ojämställdhetsfrågor. Vilka de frågorna är kan variera över tid och mellan olika länder. I Sverige kan vi utgå från de jämställdhetspolitiska delmålen, men det kan även finnas egna mål eller områden som är utpekade för den organisation där du jobbar.

Övning 3:

Fundera på vilka ojämställdhetsproblem som din organisation kan påverka eller har i uppdrag att belysa/arbetsa med. Relatera till det jämställdhetspolitiska målet och dess sex delmål.

Vilka kategorier/områden/vilka frågor bör du belysa? Hur kan du anlägga ett jämställdhetsperspektiv på de frågeställningarna?

När målet är jämn könsfördelning

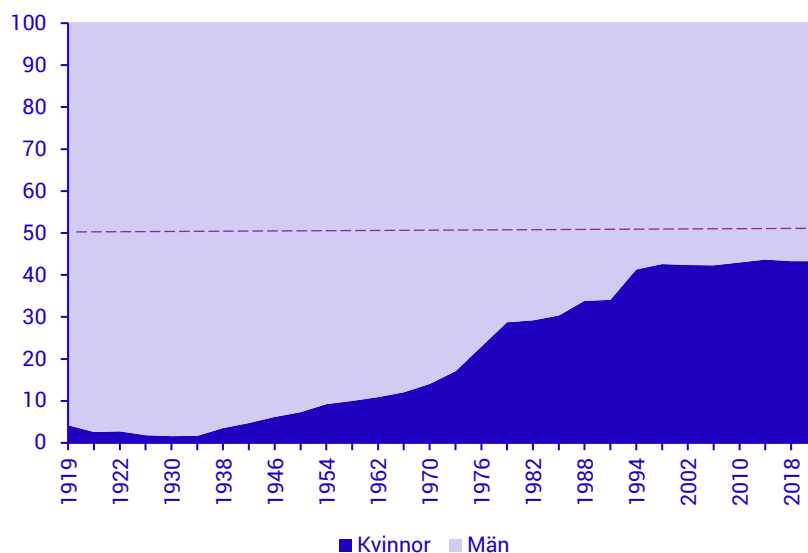
Ibland är målet med jämställdhetsarbetet en jämn könsfördelning. Det kan finnas olika definitioner av vad som menas med en jämn könsfördelning. I statistiken är det vanligt att en jämn könsfördelning betyder att minst 40 procent är kvinnor och minst 40 procent är män.

Om en grupp består av mer än 60 procent kvinnor är den kvinnodominerad och om den består av mer än 60 procent män är den mansdominerad. Måttet har framför allt använts i uppföljningar av makt och inflytande, men kan även användas i andra sammanhang, till exempel när det gäller utbildning, yrken eller fördelningen av hem- och omsorgsarbetet.

Måttet 40/60 kan tyckas innebära ganska stor ojämnheter, men den innebär också att det i de flesta fall kan betraktas som statistiskt säkerställt i förhållande till gränsen 50/50, och därmed inte bero på slumpen.

Men gränserna 40/60 har också ifrågasatts. *I kön, makt och statistik* (SOU 2007:108) från 2007 frågar man sig om det är en jämn könsfördelning om det alltid är kvinnor som ligger nära 40 procent och alltid är män som ligger nära 60 procent av viktiga positioner? Ett exempel på detta kan vi se i könsfördelningen bland valda till kommunfullmäktige. Om vi räknar samman alla valda till kommunfullmäktige har andelen kvinnor varit strax över 40 och andelen män strax under 60 procent i nästan trettio år.

Valda till kommunfullmäktige 1919–2022
Könsfördelning (%)

Källa: Allmänna val, SCB och Valmyndigheten

Det är heller inte alltid meningsfullt att prata om en jämn könsfördelning eller att ha en jämn könsfördelning som mål. Ett sådant exempel rör delmål 6, att mäns våld mot kvinnor ska upphöra då alla människor har rätt att leva ett liv utan våld eller hot om våld.

Övning 4:

Ge ett exempel på ytterligare ett område där en jämn könsfördelning inte är ett meningsfullt mål.

Om du har ett eget material: Är det meningsfullt att prata om en jämn könsfördelning för din organisations områden? Finns det några områden där en jämn könsfördelning är ett uttalat mål? Hur har i så fall utvecklingen över tid sett ut?

4. Vilken statistik kan jag använda?

Beroende på vad statistiken ska användas till kan man ha olika krav på statistiken man väljer att inkludera. Vill du att statistiken ska användas i återkommande uppföljningar under lång tid är det viktigt att välja statistik som publiceras återkommande. Som komplement till sådan statistik och i enstaka rapporter går det bra att använda statistik från undersökningar som enbart genomförts en gång. Vilka kvalitetskrav du ställer på statistiken kan också variera med vilket syftet är. Frågan om vilken geografisk nivå som är relevant att använda behöver också bedömas.

Tips:

För att veta vilken statistik du kan använda för att belysa en viss fråga kan du behöva pröva dig fram och ta hjälp av experter inom och utanför din organisation.

När du bedömer vilken statistik du ska använda för att belysa ditt problem behöver du värdera statistikens kvalitet. Du behöver veta att uppgifterna som ingår mäter det man avsett att mäta och att det görs med tillräcklig exakthet. Beroende på vad du ska använda statistiken till kan du ha olika krav på vad tillräcklig exakthet är. För att avgöra om statistiken håller tillräckligt god kvalitet behöver du först formulera ditt ändamål, vad statistiken ska användas till, för att därefter kunna värdera statistiken mot dina uppsatta mål.

Exempel på frågor du kan ställa dig när du funderar över ändamålet är:

- Frekvens - ska statistiken ingå i en enstaka rapport eller vara en indikator som följs upp återkommande under lång tid?
- Användning - ska statistiken mest ge en översiktlig bakgrundsbild eller ska den användas i uppföljningar som kräver stor detaljrikedom?
- Aktualitet - hur aktuella uppgifter behövs för att statistiken ska vara relevant för sitt syfte?

Det kan ibland vara svårt att avgöra vilka krav man ska ställa på statistiken. En lösning kan då vara att använda sig av officiell statistik. För den officiella statistiken finns tydlig dokumentation som redogör hur statistiken är framtagen, vad den mäter och vad dess syfte är.

Av Statistiska centralbyråns föreskrifter (SCB-FS 2016:17) om kvalitet för den officiella statistiken följer att kvalitetsbegreppet för den officiella statistiken har fem huvudkomponenter. Dessa är: relevans, tillförlitlighet, aktualitet och punktlighet, tillgänglighet och tydlighet samt jämförbarhet och sammanvändbarhet.

Mer information finns i SCB:s *kvalitetspolicy* och *Kvalitet för den*

officiella statistiken- en handbok som du hittar på SCB:s webbplats.

Kort om indikatorer

En indikator ger en indikation på något, den pekar på något eller på en riktning. En statistisk indikator är en indikator i form av statistik.

Statistiska indikatorer används ofta för att följa upp mål, till exempel publicerar SCB indikatorer som följer upp de jämställdhetspolitiska delmålen. Indikatorer används ofta när det kan finnas en svårighet att mäta själva sakområdet, det kan vara för att det är för komplext och inte direkt mätbart. Till exempel handlar jämställdhet i många fall om underliggande villkor medan vi mäter utfallet. I många fall kan det finnas ett stort antal möjliga indikatorer som kan belysa ett område, då kan man behöva göra ett urval.

Befintlig jämställdhetsstatistik

Inom den officiella jämställdhetsstatistiken publicerar SCB idag "På tal om kvinnor och män – lathund om jämställdhet" vartannat år.

Fickboken utkom för första gången 1984 och har sedan dess utgjort förlaga för liknande publikationer runt om i världen, och även på regional nivå nationellt. Sedan drygt tio år tillbaka publicerar SCB också indikatorer för uppföljning av jämställdhetspolitiken.

» **Läs mer om befintlig jämställdhetsstatistik i [fördjupning 2](#).**

Regional statistik

Att presentera statistik på regional nivå kan vara en utmaning. Ibland finns det enbart statistik på nationell nivå och i de fall statistik finns på regional nivå kan det vara svårt att presentera statistiken för ytterligare variabler utöver kön (du kan läsa mer om få observationer och röjanderisk i avsnitt 6 om jämställdhetsstatistik som inkluderar fler variabler än kön).

Ett sätt att angripa problemet kan vara att utgå från de uppgifter som finns att tillgå på nationell nivå för att sedan relatera den informationen till de förhållanden som gäller i den egna regionen eller kommunen. Kan du på goda grunder tro att de mönster du ser nationellt även gäller för ditt område, eller finns det faktorer som du tror gör att era förhållanden skiljer sig från de nationella? Det kan till exempel vara sådant som befolkningens utbildningsnivå, ålderssammansättning eller andelen inrikes och utrikes födda, så väl som geografiska förutsättningar eller andra faktorer som kan behöva vägas in i er analys. Genom att på det här sättet växelvis zooma in och zooma ut kan du använda både regional och nationell statistik som underlag i din analys.

5. Ställa upp tabeller och diagram för jämställdhetsanalys

I det här avsnittet kommer vi att börja arbeta mer praktiskt. Du kommer få lära dig att ställa upp en analysvänlig tabell och saker som kan vara bra att tänka på när du presenterar din statistik.

Om du har ett eget material kan du använda följande avsnitt för att steg för steg skapa en egen bastabell som du kan använda som utgångspunkt för egna analyser. Du kan sedan gå vidare och fundera på hur du ska presentera dina uppgifter.

Steg 1 – Börja med antal

I många fall består uppgifterna som ska ligga till grund för en analys av antalsuppgifter, som i tabellen över styrelsemedlemmar i aktiebolag här nedanför.

Styrelsemedlemmar i aktiebolag 2020

Antal

	Kvinnor	Män
Totalt	256 829	485 644

Källa: Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS), SCB. Publicerad i På tal om kvinnor och män 2022, SCB

Tips:

Könsfördelning räknas ut genom att ta delen genom det hela. I det här fallet börjar vi med att summera antalet kvinnor och antalet män så att vi får en total. Efter det dividerar vi antalet kvinnor respektive antalet män med totalen.

Steg 2 – Räkna ut könsfördelning

Att bara presentera antalet kvinnor respektive antalet män kan göra det svårt att analysera materialet. Om vi till antalet lägger könsfördelningen blir det lättare att se hur stor skillnaden är mellan kvinnor och män.

Styrelsemedlemmar i aktiebolag 2020

Antal och könsfördelning

	Antal		Könsfördelning		
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
Totalt	256 829	485 644			100

Källa: Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS), SCB. Publicerad i På tal om kvinnor och män 2022, SCB

Oftast skrivs kolumnen som visar att könsfördelningen summerar till 100 procent inte ut.

Styrelsemedlemmar i aktiebolag 2020

Antal och könsfördelning (%)

	Antal		Könsfördelning	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Totalt	256 829	485 644	35	65

Källa: Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS), SCB. Publicerad i På tal om kvinnor och män 2022, SCB

Genom att redovisa könsfördelningen synliggörs mönster i statistiken som annars kan vara svåra att se. Notera att underrubriken nu justerats.

Steg 3 – Lägg till ytterligare information

Beroende på vad du vill belysa med tabellen kan det finnas ytterligare information som kan hjälpa till att förfinas analysen. I exemplet nedan har även styrelsefunktioner inkluderats.

Styrelsemedlemmar i aktiebolag efter funktion 2020

Antal och könsfördelning (%)

Funktion	Antal		Könsfördelning	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Styrelseordförande	13 641	64 380	17	83
Styrelseledamöter	84 850	261 867	24	76
Suppleant	132 568	112 468	54	46
Övrigt	25 770	46 929	35	65
Totalt	256 829	485 644	35	65

Källa: Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS), SCB. Publicerad i På tal om kvinnor och män 2022, SCB

Med hjälp av den ytterligare informationen i tabellen kan vi nu se att det finns skillnader mellan andelen kvinnor och andelen män på de olika funktionerna i styrelsen. Jämnast könsfördelningen är det bland suppleanterna där 54 procent är kvinnor och 46 procent är män och ojämnast är det bland styrelseordförande där 17 procent är kvinnor och 83 procent är män.

Steg 4 – Räkna ut procentuell fördelning

För att belysa ytterligare aspekter kan vi lägga till den procentuella fördelningen som visar hur stor andel av funktionerna som besitts av

kvinnor respektive av män. Den procentuella fördelningen räknar vi ut genom att dividera antalet kvinnor på respektive funktion med det totala antalet kvinnor och sedan göra likadant för antalet män på varje funktion. Den här tabellen kallas för bastabellen. Den ger en bra grund för vidare analys eftersom den tydliggör mönster såväl mellan som inom olika grupper.

Styrelsemedlemmar i aktiebolag efter funktion 2020

Antal, procentuell fördelning och könsfördelning (%)

Funktion	Antal		Procentuell fördelning		Könsfördelning		
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
Styrelseordförande	13 641	64 380					100
Styrelseledamöter	84 850	261 867					100
Suppleant	132 568	112 468					100
Övrigt	25 770	46 929					100
Totalt	256 829	485 644	100	100	35	65	

Källa: Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS), SCB. Publicerad i På tal om kvinnor och män, 2022, SCB.

Styrelsemedlemmar i aktiebolag efter funktion 2020

Antal, procentuell fördelning och könsfördelning (%)

Funktion	Antal		Procentuell fördelning		Könsfördelning	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Styrelseordförande	13 641	64 380	5	13	17	83
Styrelseledamöter	84 850	261 867	33	54	24	76
Suppleant	132 568	112 468	52	23	54	46
Övrigt	25 770	46 929	10	10	35	65
Totalt	256 829	485 644	100	100	35	65

Källa: Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS), SCB, publicerad i På tal om kvinnor och män, 2022, SCB.

Steg 5 – Färdigställ tabellen och gör analyser

Nu är uppställningen av tabellen färdig. Se över att rubrik och underrubrik stämmer med de uppgifter du inkluderat och glöm inte att ange källan. Fundera också på om du ska använda heltal eller decimaltal samt om uppgifterna ska vara avrundade till exempelvis hundratal eller tital.

I tabellen över styrelsemedlemmar i aktiebolag efter funktion väljer vi att avrunda antalsuppgifterna till hundratal för att tabellen ska bli mer

lättöverskådlig. Tänk på inte göra beräkningar på avrundade uppgifter.
Den färdiga tabellen ser då ut så här:

Styrelsemedlemmar i aktieföretag efter funktion 2020

Antal, procentuell fördelning och könsfördelning (%)

Funktion	Antal		Procentuell fördelning		Könsfördelning	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Styrelseordförande	13 600	64 400	5	13	18	83
Styrelseledamöter	84 900	261 900	33	54	25	76
Suppleant	132 600	112 500	52	23	54	46
Övrigt	25 800	46 900	10	10	35	65
Totalt	256 800	485 600	100	100	35	65

Källa: Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS), SCB, publicerad i På tal om kvinnor och män 2022, SCB.

Könsfördelning av statistik om hushåll

När uppgifter om hushåll presenteras kan inte hushåll med sammanboende delas upp på kön. Det kan dock ensamstående kvinnor och ensamstående män med respektive utan barn. Tabellen nedan är ett exempel på hur en sådan tabell kan se ut.

Hushåll med ekonomiskt bistånd efter hushållstyp med sökande i åldern 18–64 år 2020

Antal, andel (%) av alla inom respektive grupp och procentuell fördelning

Hushållstyp	Antal	Andel av alla i gruppen	Procentuell fördelning
Sammanboende			
Utan barn	6 047	0,7	3,2
Med barn	22 675	2,4	12,0
Ensamstående kvinnor			
Utan barn	44 578	6,4	23,7
Med barn	29 321	15,1	15,6
Ensamstående män			
Utan barn	80 049	8,3	42,5
Med barn	5 604	9,0	3,0
Totalt	188 274	5,0	100

Källa: Registret över ekonomiskt bistånd, Socialstyrelsen. Publicerad i SCB Jämställdhet.

Av tabellen framgår det att den grupp där störst andel får ekonomiskt bistånd är ensamstående kvinnor med barn. I den gruppen får 15,1 procent ekonomiskt bistånd. Motsvarande uppgift för ensamstående män med barn är 9,0 procent. Den procentuella fördelningen visar dock att av alla i åldern 18–64 år som fått ekonomiskt bistånd år 2020 var den största andelen, 42,5 procent, ensamstående män utan barn. Motsvarande uppgift för ensamstående kvinnor utan barn var 23,7 procent.

- » **Läs mer i [fördjupning 3](#): Tips om vad du ska tänka på när du tar fram tabeller och diagram.**

Övning 5:

Vilka mönster kan du se i tabellen över styrelsemedlemmar i aktiebolag efter funktion? Vilka uppgifter skulle du ringa in för att lyfta fram om du visade tabellen under en presentation? Hur skulle du formulera en kort analys av könsfördelningen och den procentuella fördelningen?

Om du har ett eget material: Ställ upp en bastabell. Vilka mönster kan du se där? Vilka uppgifter skulle du ringa in för att lyfta fram om du visade tabellen under en presentation? Skulle det vara olika uppgifter beroende på hur insatt din publik var i ämnet?

6. Jämställdhetsstatistik som inkluderar fler variabler än kön

De krav som finns på könsuppdelning av statistik tillämpas i regel så att statistiken i möjligaste mån redovisas efter kön för alla andra indelningar och referenstider som ingår i den. Vilka variabler, utöver kön, som bör ingå i en jämställdhetsanalys beror på statistikens syfte och egenskaper hos det statistiska materialet. Valet av variabler styrs även av vilket lagstöd som finns för att behandla uppgifterna ifråga.

Tips:

För att identifiera vilka statistikbehov som finns för de jämställdhetsanalyser du behöver göra kan du göra den praktiska övningen i avsnitt 8 av den här handledningen.

Statistisk analys handlar om att beskriva och dra slutsatser om grupper av individer. I fasta tabeller behöver beslut fattas om vilka variabler som ska korstabuleras med vilka, utöver kön. Inte sällan behöver vi väga detaljeringsgraden i indelningarna i en variabel mot att inkludera ytterligare en variabel i vår tabell. För att dra rätt slutsatser behöver vi även ha kunskap om hur olika variabler och dess indelningar samvarierar med varandra – något man behöver kontrollera för i mer komplexa modeller och som är lätt att förbise i en korstabell.

Det kan finnas olika syften med att inkludera andra variabler än kön. Det kan till exempel handla om att synliggöra skillnader mellan kvinnor och män som i annat fall riskerar att vara svåra att upptäcka. Ett exempel på det är jämställdhetsstatistik om sysselsatta som varit frånvarande hela veckan till följd av vård av barn. I sådan statistik syns inte väsentliga skillnader mellan kvinnor och män om vi inte också inkluderar en variabel om huruvida personerna har små barn eller inte (se också avsnitt 3: Från könsuppdelad statistik till jämställdhetsstatistik). Ytterligare ett syfte med att inkludera fler variabler än kön kan vara att identifiera och mäta behov hos marginaliserade grupper. Ibland handlar det istället om att det finns ett uttalat behov av att inkludera flera perspektiv i en viss analys.

Det finns många olika tänkbara variabler som kan användas i jämställdhetsanalyser som bygger på statistik. Ett antal efterfrågade variabler och indelningar beskrivs i fördjupning 4 i slutet av handledningen. Där beskrivs även vissa detaljer som kan vara bra att tänka på när dessa används i jämställdhetsanalyser.

- » **Läs mer i [fördjupning 4](#) om efterfrågade variabler i jämställdhetsstatistiken.**

Tips:

På SCB:s webbplats kan du läsa mer om röjande; [Röjandekontroll – viktig för statistikens kvalitet \(scb.se\)](#). Om du är osäker kan du även behöva ta hjälp av någon som har kunskaper i metoder för röjandekontroll.

Tips:

I totalräknad statistik går det ibland att inkludera ett flertal indelningar utan att de underliggande observationerna blir så få att statistikvärden inte kan redovisas, samtidigt som statistiken bygger på ett fåtal personer. Du bör då ändå fråga dig vad redovisning av så finfördelade uppgifter är tänkt att tillföra analysen. Att göra beräkningar av könsfördelning eller procentuell fördelning som bygger på ett mycket litet antal observationer, eller att jämföra dessa mellan olika årtal, är sällan meningsfullt.

Tips:

Om du känner dig osäker på vad som gäller avseende känsliga personuppgifter behöver du rådgöra med en jurist eller någon annan som har tillräckliga kunskaper i ämnet.

Få observationer: sekretess och osäkerhet

Viss statistik går inte att könsuppdelas eftersom antalet observationer inte är tillräckligt stort. I urvalsundersökningar innebär det att osäkerheten i skattningarna blir för stor (du kan läsa mer om detta i avsnitt 7 i handledningen och även i fördjupning 6 om osäkerhet i statistiken). I totalräknad statistik innebär det att uppgifterna inte går att redovisa av sekretessskäl eftersom det innebär risk för röjande och att berörda personer kan lida skada eller men. Risken för att det ska inträffa blir större ju fler indelningar vi inkluderar i redovisningen.

Känsliga personuppgifter

Varje upplysning som avser en identifierad eller identifierbar fysisk person är en personuppgift. Myndigheter, företag och föreningar måste följa EU:s dataskyddsförordning vid all behandling av personuppgifter som helt eller delvis företas på automatisk väg samt på annan behandling än automatisk av personuppgifter som ingår i eller kommer att ingå i ett register. Det finns vissa undantag från denna huvudregel, men de blir sällan tillämpliga för merparten av myndigheter, företag och föreningar.

Det finns även vissa kategorier av personuppgifter som räknas som särskilt känsliga. Uppgifter som räknas som känsliga personuppgifter enligt artikel 9.1 dataskyddsförordningen är till exempel uppgifter som avslöjar ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse eller medlemskap i fackförening, uppgifter om hälsa eller uppgifter om sexualliv eller sexuell läggning. Uppgift om en persons kön är inte i sig en känslig personuppgift, men uppgifter om till exempel könsidentitet kan räknas som känsliga personuppgifter beroende av i vilket sammanhang som uppgifterna ska användas och analyseras. Huvudregeln är att det är förbjudet att framställa och behandla känsliga personuppgifter. Det finns dock vissa undantag där det finns ett rättsligt stöd för att behandla känsliga personuppgifter.

Bedömning av vilka uppgifter som räknas som känsliga behöver avgöras från fall till fall och behandling av känsliga personuppgifter kräver lagstöd och särskild hantering.

» **Läs mer om känsliga personuppgifter i [fördjupning 5](#).**

7. Tabeller och diagram med många indelningar

I avsnitt 6 lyftes bland annat att det kan finnas olika syften med att inkludera fler variabler än kön i statistiken. Med hjälp av hur vi presenterar uppgifterna kan vi tydliggöra syftet och göra det lätt för användarna att tolka statistiken. I en systematiskt uppställd tabell kan en stor mängd uppgifter redovisas, och i ett tydligt diagram är det lätt att se skillnader mellan olika grupper. I det här avsnittet ska vi titta på hur tabeller och diagram med flera olika variabler kan presenteras och analyseras.

Om vi i tabellen över dödsorsaker tittar på den alkoholrelaterade dödligheten så ser vi att det dels finns skillnader mellan kvinnor och män, dels finns skillnader mellan olika utbildningsnivåer.

Dödsorsaker för personer i åldern 35–84 år efter utbildningsnivå 2020
Åldersstandardiserade dödstal

Dödsorsak	Kvinnor			Män		
	För-gymnasial	Gymnasial	Efter-gymnasial	För-gymnasial	Gymnasial	Efter-gymnasial
Andningsorganens sjukdomar	78,1	55,4	26,6	85,3	64,5	39,3
Hjärt-kärlsjukdomar	216,9	168,2	105,5	378,4	321,9	214,4
Självmod och skadehändelse med oklar avsikt	16,4	13,3	9,2	34,6	26,5	17,3
Skador och förgiftningar exkl. självmord och skadehändelse med oklar avsikt	26,2	21,1	15,2	62,9	43,3	26,6
Tumörer	343,5	303,3	241,7	415,7	370,4	283,9
Övrigt	190,1	136,8	89,9	269,9	218,2	161,3
Totalt	1017,2	819,4	582,3	1438,9	1219,7	890,3
därav						
Alkoholrelaterad dödlighet	25,9	20,6	10,5	70,7	62,4	27,9
Covid-19	80,5	54,8	38,4	126,4	114,0	89,1

Källa: Dödsorsaksregistret, Socialstyrelsen. Publicerad i På tal om kvinnor och män 2022, SCB Dödstal. Antal döda per 100 000 av medelfolkmängden.

Bland både kvinnor och män är det en större andel som avlider till följd av alkoholrelaterad dödlighet i grupper med en lägre utbildningsnivå

jämfört med grupper med en högre utbildningsnivå. Samtidigt är andelen kvinnor som avlider till följd av sådana orsaker genomgående lägre än andelen män. Vi måste alltså både väga in kön och utbildningsnivå i en jämställdhetsanalys. Samma mönster ser vi för självmord och skadehändelse med oklar avsikt och flera av de andra dödsorsakerna.

Uppgifterna i tabellen ovan är åldersstandardiserade för att ta hänsyn till att åldersfördelningen kan se olika ut i olika grupper i befolkningen. Det är vanligt att vi behöver hantera betydelsen av ålder som ofta samvarierar med andra variabler. Mer resonemang om detta finns i fördjupning 4 om efterfrågade indelningar i jämställdhetsstatistiken i bilagan.

Det kan vara svårt att veta hur en tabell ska ställas upp på ett överskådligt sätt när flera olika indelningsgrunder inkluderas. Nedan visas ett exempel på hur mycket information kan presenteras på ett överskådligt sätt i en och samma tabell.

Sysselsättning, arbetslöshet och arbetskraftstal för personer i åldern 25–64 år efter utbildningsnivå och in- respektive utrikes född 2021

Andelar (%)

Utbildningsnivå	Sysselsättningsgrad ¹		Relativ arbetslöshet ²		Relativt arbetskraftstal ³	
	Inrikes födda	Utrikes födda	Inrikes födda	Utrikes födda	Inrikes födda	Utrikes födda
Kvinnor						
Förgymnasial	52,1	32,0	12,2	51,1	59,3	65,4
Gymnasial	80,1	62,8	4,2	20,5	83,6	78,9
Eftergymnasial	90,4	76,6	2,5	11,1	92,7	86,2
Uppgift saknas
Samtliga	85,7	64,2	3,2	19,6	88,6	79,8
Män						
Förgymnasial	80,0	51,3	6,0	37,6	85,1	82,2
Gymnasial	88,5	76,1	4,2	14,9	92,4	89,5
Eftergymnasial	90,6	84,3	3,2	9,4	93,6	93,1
Uppgift saknas	..	87,7	93,4
Samtliga	88,9	76,4	3,8	15,3	92,5	90,2

Källa: Arbetskraftsundersökningarna (AKU). Publicerad i På tal om kvinnor och män 2022, SCB

1) Sysselsatta i procent av befolkningen.

2) Arbetslösa i procent av arbetskraften.

3) Arbetskraften i procent av befolkningen.

En tabell kan ställas upp på olika sätt. Vi fortsätter att titta på tabellen över sysselsättning, arbetslöshet och arbetskraftstal för personer i åldern 25–64 år efter utbildningsnivå och in- respektive utrikes födda och går tillbaka till andelsuppgifterna. Vilka mönster kan vi se?

Sysselsättning, arbetslöshet och arbetskraftstal för personer i åldern 25–64 år efter utbildningsnivå och in- respektive utrikes född 2021

Andelar (%)

Utbildningsnivå	Sysselsättningsgrad ¹		Relativ arbetslöshet ²		Relativt arbetskraftstal ³	
	Inrikes födda	Utrikes födda	Inrikes födda	Utrikes födda	Inrikes födda	Utrikes födda
Kvinnor						
Förgymnasial	52,1	32,0	12,2	51,1	59,3	65,4
Gymnasial	80,1	62,8	4,2	20,5	83,6	78,9
Eftergymnasial	90,4	76,6	2,5	11,1	92,7	86,2
Uppgift saknas
Samtliga	85,7	64,2	3,2	19,6	88,6	79,8
Män						
Förgymnasial	80,0	51,3	6,0	37,6	85,1	82,2
Gymnasial	88,5	76,1	4,2	14,9	92,4	89,5
Eftergymnasial	90,6	84,3	3,2	9,4	93,6	93,1
Uppgift saknas	..	87,7	93,4
Samtliga	88,9	76,4	3,8	15,3	92,5	90,2

Källa: Arbetskraftsundersökningarna (AKU). Publicerad i På tal om kvinnor och män 2022, SCB

1) Sysselsatta i procent av befolkningen.

2) Arbetslösa i procent av arbetskraften.

3) Arbetskraften i procent av befolkningen.

Beroende på hur man väljer att ställa upp en tabell kan olika mönster bli olika lätta att se. I tabellen ovan står inrikes födda och utrikes födda bredvid varandra, vilket gör det lätt att se skillnaderna mellan inrikes födda och utrikes födda kvinnor respektive män. Genom att ställa upp informationen på en annan ledd, som i tabellen här nedanför, blir i stället skillnaderna mellan inrikes födda kvinnor och män respektive skillnaderna mellan utrikes födda kvinnor och män lättare att se.

Sysselsättning, arbetslöshet och arbetskraftstal för personer i åldern 25–64 år efter utbildningsnivå och in- respektive utrikes född 2021

Andelar (%)

Utbildningsnivå	Sysselsättningsgrad ¹		Relativ arbetslöshet ²		Relativt arbetskraftstal ³	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Inrikes födda						
Förgymnasial	52,1	80,0	12,2	6,0	59,3	85,1
Gymnasial	80,1	88,5	4,2	4,2	83,6	92,4
Eftergymnasial	90,4	90,6	2,5	3,2	92,7	93,6
Uppgift saknas
Samtliga	85,7	88,9	3,2	3,8	88,6	92,5
Utrikes födda						
Förgymnasial	32,0	51,3	51,1	37,6	65,4	82,2
Gymnasial	62,8	76,1	20,5	14,9	78,9	89,5
Eftergymnasial	76,6	84,3	11,1	9,4	86,2	93,1
Uppgift saknas	..	87,7	93,4
Samtliga	64,2	76,4	19,6	15,3	79,8	90,2

Källa: Arbetskraftsundersökningarna (AKU). Publicerad i På tal om kvinnor och män 2022, SCB

1) Sysselsatta i procent av befolkningen.

2) Arbetslösa i procent av arbetskraften.

3) Arbetskraften i procent av befolkningen.

Övning 6:

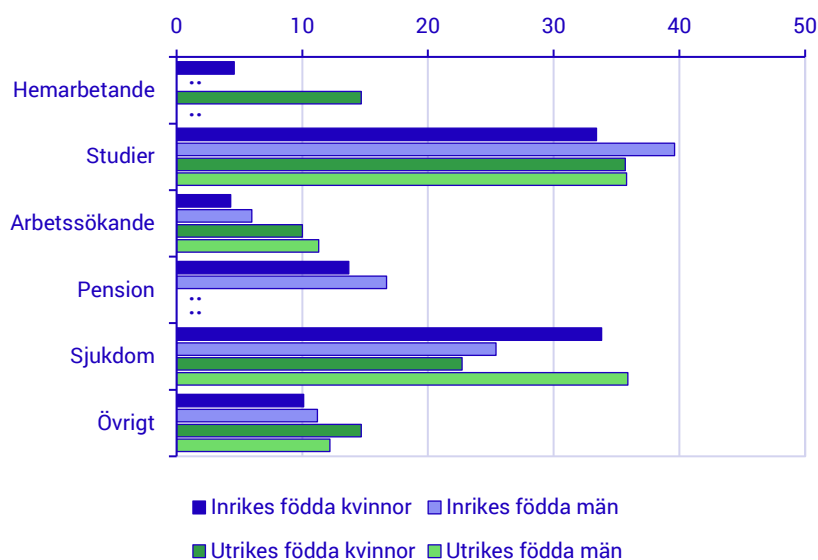
Vilka mönster kan du se i de två tabellerna? I vilka situationer skulle de föredra den ena eller den andra uppställningen?

Om du har ett eget material: finns det något annat sätt att ställa upp din tabell? Eller finns det ytterligare indelningar som kan lyftas in för att fördjupa analysen?

På samma sätt som du kan ställa upp en tabell på olika sätt kan du även ställa upp ett diagram på olika sätt. Jämför de två diagrammen här nedanför och se vilken uppställning du föredrar.

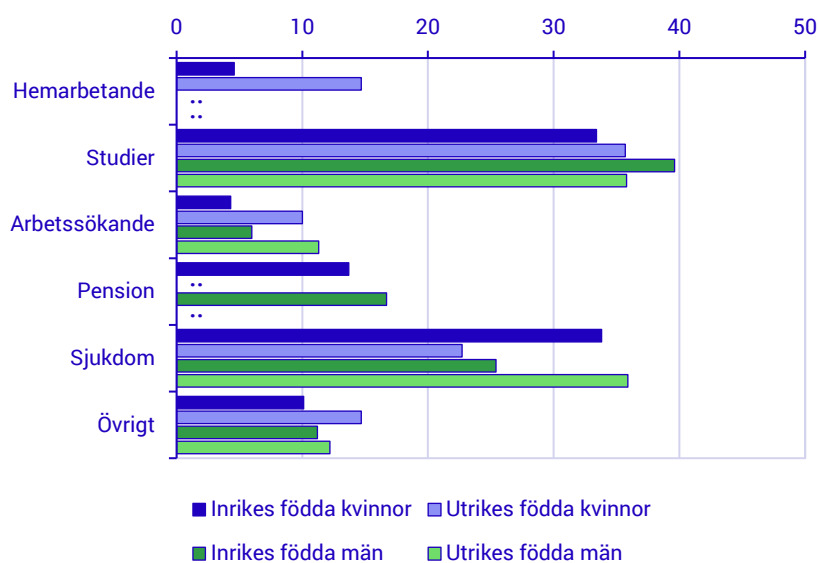
I det övre diagrammet representerar blå staplar inrikes födda kvinnor och män och de gröna utrikesfödda kvinnor och män. I det andra diagrammet representerar de blå staplarna inrikes respektive utrikes födda kvinnor medan de gröna staplarna representerar inrikes respektive utrikes födda män.

Personer 20–64 år som inte tillhör arbetskraften efter huvudsaklig verksamhet och in- respektive utrikes född 2021
 Procentuell fördelning

Källa: Arbetskraftsundersökningarna (AKU). Publicerad i På tal om kvinnor och män 2022, SCB

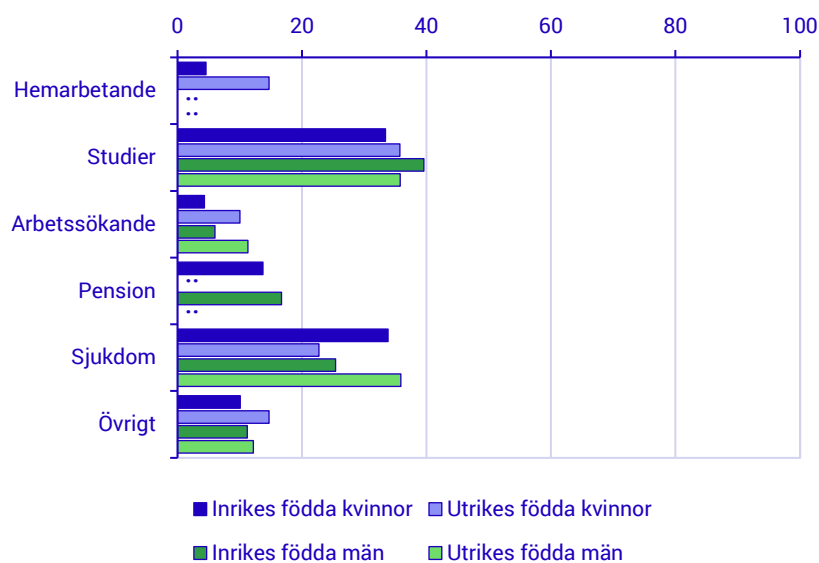
Personer 20–64 år som inte tillhör arbetskraften efter huvudsaklig verksamhet och in- respektive utrikes född 2021
 Procentuell fördelning

Källa: Arbetskraftsundersökningarna (AKU). Publicerad i På tal om kvinnor och män 2022, SCB

Även här behöver vi överväga skalans betydelse för hur diagrammet uppfattas. Om hela skalan upp till 100 procent tas med tydliggör vi andelarna av helheten, medan vi tydligare ser skillnaderna när skalan är kortare.

Personer 20–64 år som inte tillhör arbetskraften efter huvudsaklig verksamhet och in- respektive utrikes född 2021
Procentuell fördelning

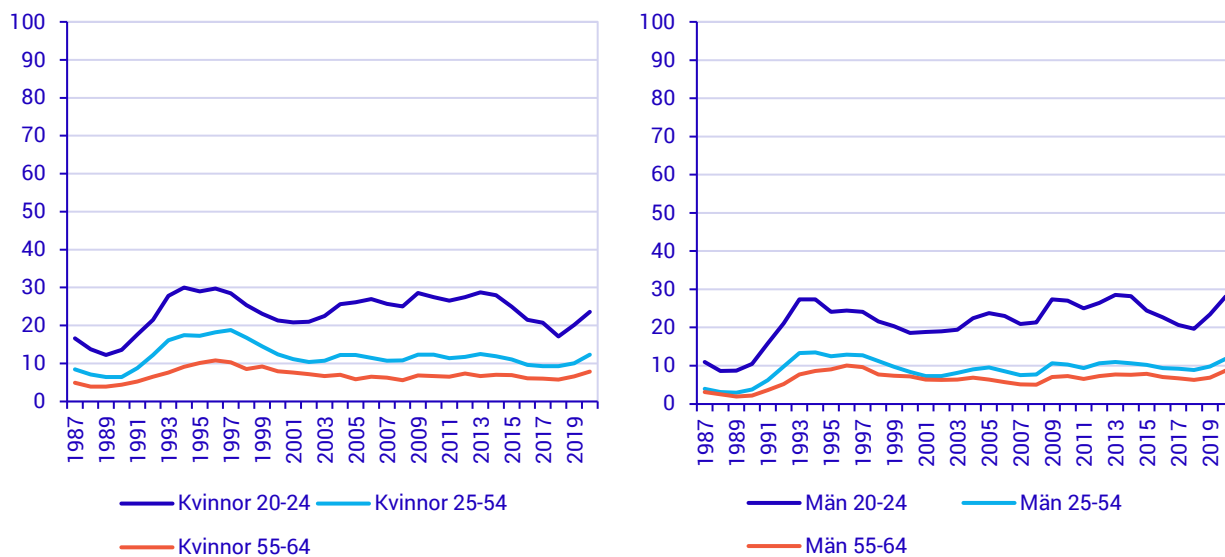
Källa: Arbetskraftsundersökningarna (AKU). Publicerad i På tal om kvinnor och män 2022, SCB

Beroende på vilken typ av uppgifter vi har kan också välja andra typer av diagram för att visualisera vår data. Vi kan till exempel använda cirkeldiagram för att visa andelar av en helhet eller ett linjediagram för att visa utvecklingen över tid.

Om du har många olika indelningar kan du presentera ett diagram för kvinnor och ett diagram för män för att informationen i diagrammen ska bli lättare att tolka. Tänk då på att använda samma skala i båda diagrammen för att de ska vara lätta att jämföra.

Arbetslösa, undersysselsatta och latent arbetssökande efter ålder 1987–2021

Andel (%) av befolkningen i respektive ålderskategori

Källa: Arbetskraftsundersökningarna (AKU). Publicerad i På tal om kvinnor och män 2022, SCB

» För mer tips om vad du ska tänka på när du tar fram tabeller och diagram, gå till [fördjupning 3](#)

Osäkerhet i statistiken

Statistik är förenat med osäkerhet, statistikvärdena i våra tabeller ger inte exakta svar, utan är skattningar. Eftersom denna tabell bygger på en urvalsundersökning så kan osäkerheten beräknas och bör också presenteras. Osäkerhetstalen kan presenteras i en egen tabell eller i samma tabell som punktskattningarna. Här nedanför ser du exempel på båda varianterna.

Osäkerhetstal, Sysselsättning, arbetslöshet och arbetskraftstal för personer i åldern 25–64 år efter utbildningsnivå och in- respektive utrikes född 2021

Andelar (%)

Utbildningsnivå	Sysselsättningsgrad ¹		Relativ arbetslöshet ²		Relativt arbetskraftstal ³	
	Inrikes födda	Utrikes födda	Inrikes födda	Utrikes födda	Inrikes födda	Utrikes födda
Kvinnor						
Förgymnasial	3,0	5,0	0,8	4,5	2,9	4,2
Gymnasial	1,0	3,1	0,5	2,2	0,9	2,3
Eftergymnasial	0,8	2,0	0,4	1,2	0,7	1,5
Uppgift saknas
Samtliga	0,6	1,7	0,3	1,2	0,6	1,3
Män						
Förgymnasial	5,8	4,3	6,7	4,4	6,5	4,4
Gymnasial	1,6	3,9	0,6	2,5	1,5	3,6
Eftergymnasial	0,7	2,1	0,3	1,1	0,6	1,8
Uppgift saknas	..	13,6	16,0
Samtliga	0,7	1,8	0,3	1,2	0,7	1,6

Källa: Arbetskraftsundersökningarna (AKU). Publicerad i På tal om kvinnor och män 2022, SCB

1) Sysselsatta i procent av befolkningen.

2) Arbetslösa i procent av arbetskraften.

3) Arbetskraften i procent av befolkningen.

Sysselsättning inklusive osäkerhetstal, arbetslöshet och arbetskraftstal för personer i åldern 25–64 år efter utbildningsnivå och in- respektive utrikes född 2021

Andelar (%)

Utbildningsnivå	Sysselsättningsgrad ¹		Relativ arbetslöshet ²		Relativt arbetskraftstal ³	
	Inrikes födda	Utrikes födda	Inrikes födda	Utrikes födda	Inrikes födda	Utrikes födda
Kvinnor						
Förgymnasial	52,1 ± 3,0	32,0 ± 5,0	12,2 ± 0,8	51,1 ± 4,5	59,3 ± 2,9	65,4 ± 4,2
Gymnasial	80,1 ± 1,0	62,8 ± 3,1	4,2 ± 0,5	20,5 ± 2,2	83,6 ± 0,9	78,9 ± 2,3
Eftergymnasial	90,4 ± 0,8	76,6 ± 2,0	2,5 ± 0,4	11,1 ± 1,2	92,7 ± 0,7	86,2 ± 1,5
Uppgift saknas
Samtliga	85,7 ± 0,6	64,2 ± 1,7	3,2 ± 0,3	19,6 ± 1,2	88,6 ± 0,6	79,8 ± 1,3
Män						
Förgymnasial	80,0 ± 5,8	51,3 ± 4,3	6,0 ± 6,7	37,6 ± 4,4	85,1 ± 6,5	82,2 ± 4,4
Gymnasial	88,5 ± 1,6	76,1 ± 3,9	4,2 ± 0,6	14,9 ± 2,5	92,4 ± 1,5	89,5 ± 3,6
Eftergymnasial	90,6 ± 0,7	84,3 ± 2,1	3,2 ± 0,3	9,4 ± 1,1	93,6 ± 0,6	93,1 ± 1,8
Uppgift saknas	..	87,7 ± 13,6	93,4 ± 16,0
Samtliga	88,9 ± 0,7	76,4 ± 1,8	3,8 ± 0,3	15,3 ± 1,2	92,5 ± 0,7	90,2 ± 1,6

Källa: Arbetskraftsundersökningarna (AKU). Publicerad i På tal om kvinnor och män 2022, SCB

1) Sysselsatta i procent av befolkningen.

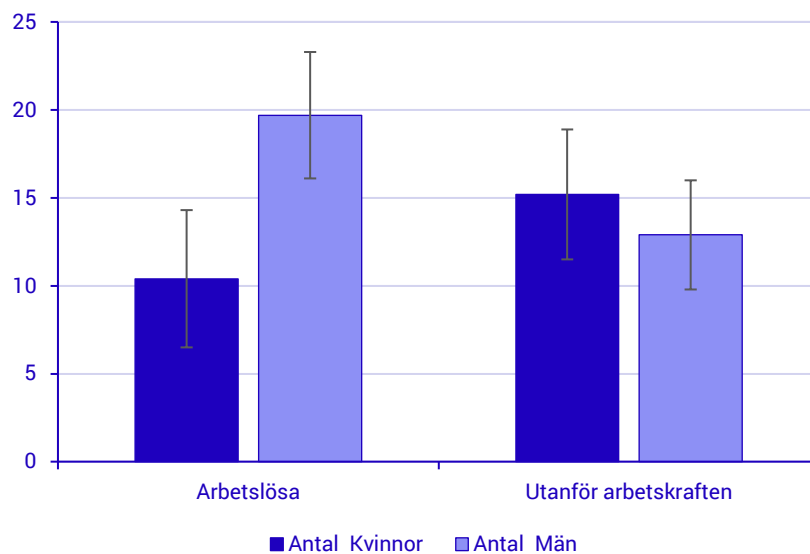
2) Arbetslösa i procent av arbetskraften.

3) Arbetskraften i procent av befolkningen

Osäkerhetsintervall kan också inkluderas i vissa diagramtyper. Genom att använda ett diagram är det enkelt att se var osäkerhetsintervallen överlappar. I diagrammet nedan över unga i åldern som varken arbetar eller studerar så ser vi att osäkerhetsintervallen för kvinnor och män som är arbetslösa inte överlappar. Vi kan alltså med relativ säkerhet uttala oss om skillnaden mellan kvinnor och män. I gruppen som står utanför arbetskraften överlappar däremot osäkerhetsintervallen varandra, vilket innebär att vi inte med säkerhet kan säga att kvinnorna som befinner sig utanför arbetskraften och som varken arbetar eller studerar är fler än männen.

Unga i åldern 15–24 år som varken arbetar eller studerar 2021

Antal i 1 000-tal och osäkerhetsintervall

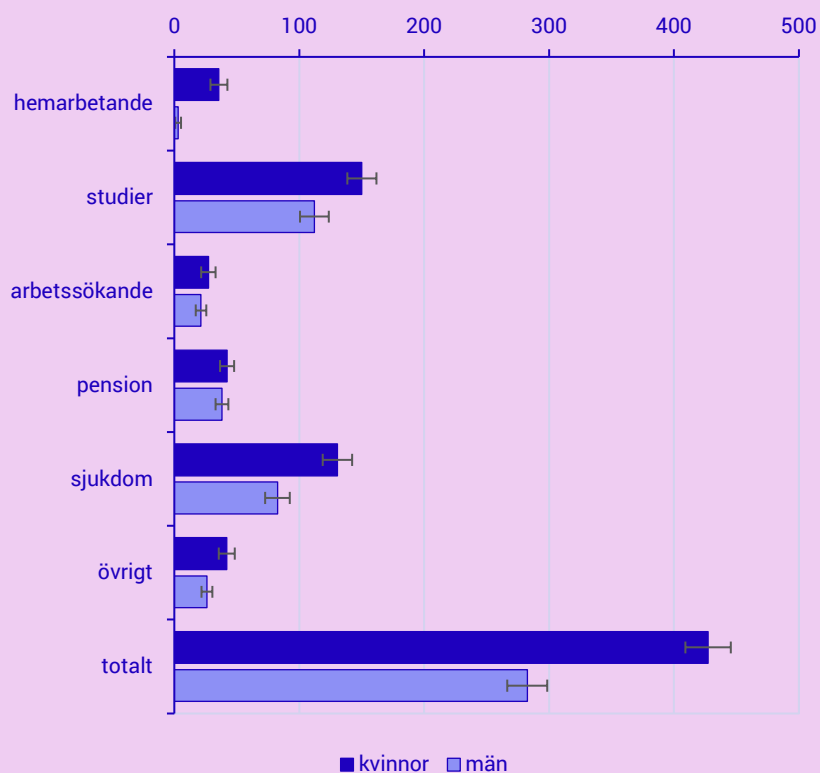
Källa: Arbetskraftsundersökningarna (AKU). Publicerad i På tal om kvinnor och män 2022, SCB

» **Läs mer om osäkerhet i statistiken i [fördjupning 6.](#)**

Övning 7:

Titta på diagrammet här nedanför, Vad kan vi säga om skillnaderna mellan kvinnor och män i de lika grupperna? Finns det grupper där osäkerhetsintervallen överlappar?

Personer 20–64 år som inte tillhör arbetskraften efter huvudsaklig verksamhet 2019
Antal i 1 000-tal och osäkerhetsintervall

Källa: Arbetskraftsundersökningarna (AKU). Publicerad i På tal om kvinnor och män 2022, SCB

8. Praktisk övning: Identifiera statistikbehov

I det här avsnittet presenteras en metod som kan användas som en hjälp i arbetet med att ringa in vilken statistik man behöver för att belysa en fråga eller ett problem. Den är upplagd så att du först funderar över möjliga orsaker och konsekvenser till ett ojämställdhetsproblem och först därefter börjar arbeta med att ringa in vilken statistik som kan användas för att belysa problemet samtidigt som nya frågeställningar kan bli synliga. På så sätt kan analysen fördjupas.

Övningen passar bra att genomföra som en gruppövning i form av en workshop, men kan även användas som stöd i ett större utvecklingsarbete när statistik eller indikatorer ska tas fram. Metoden beskrivs i *Engendering statistics – a tool for change* (SCB, 1996) och bygger på orsak- och konsekvenskartläggning. Målet med övningen är när du är klar ska du ha identifierat flera olika exempel på indikatorer som kan användas i ditt fortsatta arbete.

Metoden går ut på att vi börjar med ett ojämställdhetsproblem som vi försöker hitta tre möjliga orsaker och tre möjliga konsekvenser till. Först därefter går vi vidare och tar fram förslag på statistik som kan belysa var och en av de olika orsakerna och konsekvenserna, så väl som statistik som täcker vårt problem. Nedan beskrivs övningen steg för steg med exempel. I många fall kan vi efter övningens slut se att vi bland våra identifierade orsaker och konsekvenser lyft upp områden som det skulle vara intressant att fördjupa sig ytterligare i, då kan dessa lyftas upp till egna frågor som man i går vidare och gör en egen orsak- och konsekvensanalys av.

I avsnitt 3 i handledningen finns en övning om att identifiera din organisations ojämställdhetsproblem. Om du gjorde den övningen kan du nu plocka fram dessa för att sedan ”klä” dem med statistik med ledning av övningen nedan.

Steg 1.

Vi börjar med ett **ojämställdhetsproblem** som vi vill undersöka. Du kan utgå från ett jämställdhetsproblem som du själv identifierat, till exempel genom att analysera din organisations uppgift och mål i relation till det nationella jämställdhetsmålet och dess sex delmål.

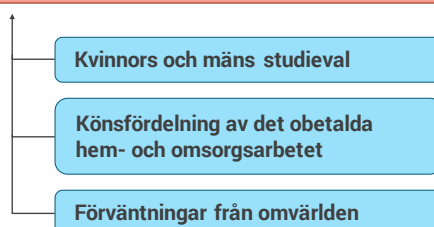
I det här exemplet väljer vi en stor fråga: att kvinnor och män till stor del finns inom olika yrken på arbetsmarknaden. Exemplet är hämtat från regeringens skrivelse 2016/17: ”Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid” där en könsuppdelad arbetsmarknad identifieras som ett område där det behövs insatser.

Könsuppdelad arbetsmarknad

Steg 2.

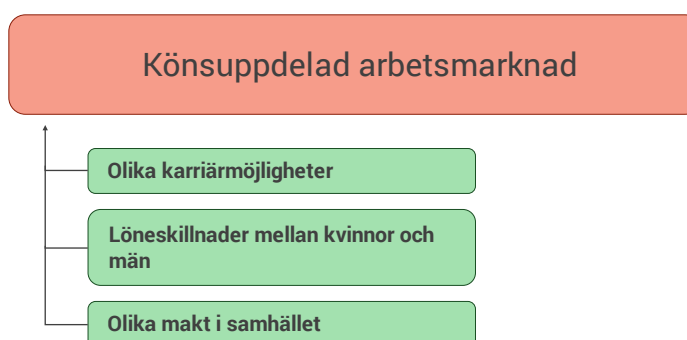
Nästa steg är att fundera ut tre möjliga **bidragande orsaker** till problemet. Här kan du använda dig av den kunskap du redan har, men du kan också vända dig till litteraturen och den forskning du kan hitta på området. I det här exemplet har vi valt att ta med tre möjliga bidragande orsaker: kvinnors och mäns studieival, könsfördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet och förväntningar från omvärlden. Det finns förstås fler möjliga bidragande orsaker som skulle kunna tas med.

Könsuppdelad arbetsmarknad

Steg 3.

I steg tre tar vi fram tre möjliga **konsekvenser** av problemet. Även här finns förstås flera olika möjliga konsekvenser. För att exemplifiera har vi valt att ta upp: olika karriärmöjligheter, löneskillnader mellan kvinnor och män och olika makt i samhället.

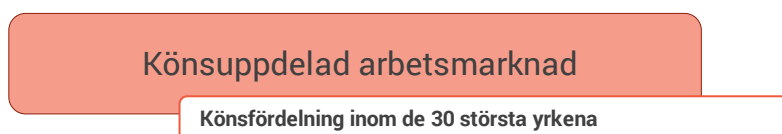
Tips:

Indikatorer används ofta när det kan finnas en svårighet att mäta själva sakområdet, det kan vara för att det är för komplext och inte direkt mätbart. Till exempel handlar jämställdhet i många fall om underliggande villkor medan vi mäter utfallet. I många fall kan det finnas ett stort antal möjliga indikatorer som kan belysa ett område, då kan man behöva göra ett urval.

Steg 4.

Nu är det dags att klä våra olika områden med statistik. Vi börjar med vår huvudfråga och funderar på **vilken statistik** vi behöver för att kunna följa upp den. I det här steget ska vi inte utgå från vilken statistik vi *vet* finns, utan vilken statistik som bäst skulle belysa vår frågeställning. På detta sätt kan vi även upptäcka var det saknas statistik. Att det saknas statistik inom ett område kan vara viktig information i det fortsatta arbetet. Om du gör övningen utifrån ett eget ojämställdhetsproblem kan du använda avsnitt 4 i handledningen för att få stöd i vilken statistik du kan använda och vad du kan behöva tänka på.

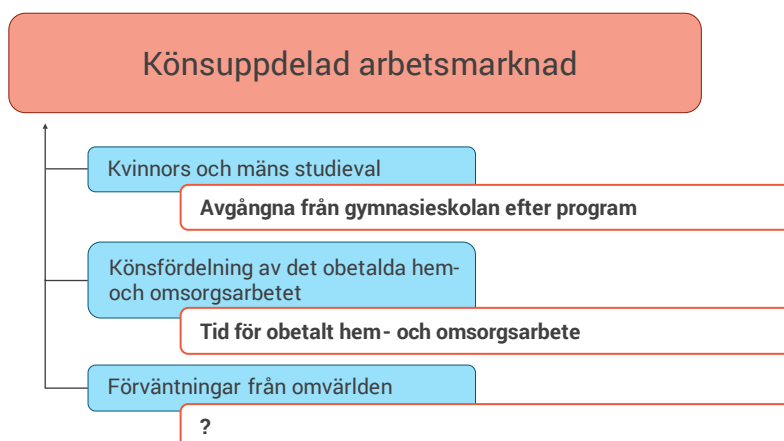
I vårt exempel väljer vi att titta på könsfördelningen i olika yrken på arbetsmarknaden.

Steg 5 och 6.

Vi går vidare genom att göra samma sak för orsakerna och konsekvenserna.

Orsaker:

För den tredje orsaken, *förväntningar från omgivningen*, får vi i exemplet svårt att formulera vilken statistik som skulle fånga upp den sortens förväntningar. Beroende på vad statistiken ska användas till kan vi ha olika kvalitetskrav på statistiken. Det kan du läsa mer om i avsnitt 4. Kanske får vi konstatera att det saknas statistiskt som belyser just den orsaken.

Konsekvenser:

På samma sätt som det kan finnas fler möjliga orsaker och konsekvenser än de som vi listat här, så kan man ofta landa i att samma orsak eller

konsekvens kan belysas från olika håll med olika statistik. Till exempel kan olika karriärmöjligheter även belysas med statistik om chefer, professorer eller egenföretagare.

Tips:

När du väljer vilken statistik du ska använda måste du göra flera avväganden. Bland annat behöver du bedöma vilka kvalitetskrav du behöver ställa på din statistik. Du kan läsa mer om detta i avsnitt 4 i handledningen.

Steg 7.

Nu är det dags att undersöka om den statistik vi vill ha finns. Statistiken vi använder oss av kan komma från den egna myndigheten eller organisationen, från officiell statistik eller från andra källor.

För att få veta mer om vilken statistik som finns tillgänglig kan du läsa mer i fördjupning 2 om befintlig jämställdhetsstatistik och fördjupning 4 om efterfrågade indelningar i jämställdhetsstatistiken.

Steg 8.

I det sista steget hämtar vi in statistik och sammanställa den (i avsnitt 3 och 5 kan du läsa mer om hur du kan sammanställa statistiskt underlag för din analys). När statistiken är sammanställd kan vi välja vad vi vill ha med i vår analys och hur vi ska gå vidare med materialet. Kanske har vi upptäckt en orsak eller en konsekvens som vi vill titta mer på genom att formulera den som ett eget område som vi tittar på möjliga orsaker och konsekvenser till.

9. Slutord

Tack för att du läst handledningen om att använda statistik som underlag för jämställdhetsanalys. Kanske har du nu också ett material att arbeta vidare med utifrån de jämställdhetsproblem du identifierat för din organisation. Vi hoppas att du dessutom har fått med dig att:

- Könsuppdelad statistik är en nödvändig förutsättning för jämställdhetsanalyser, men inte en tillräcklig. Ett jämställdhetsperspektiv behöver också anläggas för att statistiken ska kunna belysa jämställdhetsfrågor.
- En jämn könsfördelning kan mätas genom att använda måttet 40/60, det vill säga att fördelningen kan bedömas som jämn om fördelningen håller sig inom intervallet 40–60 procent. Men detta sätt att mäta jämn könsfördelning kan i vissa fall behöva problematiseras. Hur kan vi tänka om fördelningen under lång tid hållit sig inom intervallet men samtidigt aldrig riktigt kommer till 50/50?
- När du bedömer vilken statistik du ska använda för att belysa ditt problem behöver du värdera statistikens kvalitet. Du behöver veta att uppgifterna som ingår mäter det man avsett att mäta och att det görs med tillräcklig exakthet. Beroende på vad du ska använda statistiken till kan du ha olika krav på vad tillräcklig exakthet är. För att avgöra om statistiken håller tillräckligt god kvalitet behöver du först formulera ditt ändamål och syfte, för att därefter kunna värdera statistiken mot dina uppsatta mål.
- Om du på goda grunder kan tro att de mönster du ser nationellt även gäller för ditt område kan du i regional eller lokal analys växelvis zooma in och zooma ut mellan regional och nationell statistik och på det sättet få till en bredare analys.
- Genom att ställa upp din data och statistik på ett genomtänkt sätt kan du underlätta analysen. I en systematiskt uppställd tabell kan en stor mängd uppgifter redovisas, och i ett tydligt diagram är det lätt att se skillnader mellan olika grupper.
- Vilka variabler, utöver kön, som bör ingå i en jämställdhetsanalys beror på statistikens syfte och egenskaper hos det statistiska materialet. Det finns en mängd avvägningar som måste göras när fler variabler adderas: Vilken detaljeringsgrad kräver din analys? Hur samverkar olika

indelningar med varandra? Har du koll på sekretess, osäkerhet och känsliga personuppgifter?

- Statistik är alltid förenad med osäkerhet, statistikvärdena i våra tabeller ger inte exakta svar, utan är skattningar. När statistiken bygger på en urvalsundersökning kan osäkerheten beräknas och bör också presenteras.
- Du kan ta fram ett underlag för din jämställdhetsanalys genom att 1) identifiera ditt/dina jämställdhetsproblem, 2) undersöka orsaker och konsekvenser och 3) klä områdena med statistik.

Vill du veta mer? Ytterligare läsning med mer information och tips finns i de sex fördjupningsområdena. Där finns bland annat information om efterfrågade indelningar i jämställdhetsstatistiken samt ett avsnitt om känsliga personuppgifter.

» **Läs mer i [fördjupningarna](#).**

Bilaga 1

Diskussioner kring några av övningarna

Övning 4:

Ytterligare ett exempel på ett område där 40/60-måttet i många fall inte är meningsfullt är inom delmål fem, jämställd hälsa.

Övning 5

Styrelsemedlemmar i aktiebolag efter funktion 2020

Antal, procentuell fördelning och könsfördelning (%)

Funktion	Antal		Procentuell fördelning		Könsfördelning	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Styrelseordförande	13 600	64 400	5	13	17	83
Styrelseledamöter	84 900	261 900	33	54	24	76
Suppleant	132 600	112 500	52	23	54	46
Övrigt	25 800	46 900	10	10	35	65
Totalt	256 800	485 600	100	100	35	65

Källa: Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS), SCB, publicerad i SCB Jämställdhet.

Av alla styrelsemedlemmar i aktiebolag 2020 var ungefär en tredjedel kvinnor och ungefär två tredjedelar var män. Bland styrelseordförandena var 17 procent kvinnor och 83 procent var män. För kvinnor var suppleant den vanligaste positionen, 52 procent av alla kvinnor var suppleanter medan 23 procent av alla män var det. För män var det istället vanligast att vara styrelseledamot. Det var 54 procent av alla män som återfanns på den positionen jämfört med 33 procent av kvinnorna. Med hjälp av bastabellen blir det enkelt att se att även om könsfördelningen totalt bland alla styrelsemedlemmar närmar sig intervallet 40–60 så har majoriteten av alla kvinnor inte ordinarie rösträtt då de är suppleanter, medan motsvarande andel bland männen är en knapp fjärdedel.

Övning 6

Beroende på syfte kan tabellen ställas upp på olika sätt. Om syftet är att synliggöra skillnaderna inom gruppen kvinnor och inom gruppen män är den första tabellen att föredra. I den första tabellen är det lätt att jämföra inrikes födda med utrikes födda.

Om syftet med vår tabell däremot är att främst synliggöra skillnaderna mellan inrikes födda kvinnor och inrikes födda män respektive utrikes födda kvinnor och utrikes födda män så är den andra tabellen att föredra.

I båda tabellerna ser vi att inrikes födda män generellt har högre sysselsättningsgrad i de olika utbildningsnivåerna, och att utrikes födda kvinnor har lägst sysselsättningsgrad för alla utbildningsnivåer. Vi ser också att sysselsättningsgraden ökar i alla grupper ju högre utbildningsnivån är. För inrikes födda kvinnor och inrikes födda män med eftergymnasial är sysselsättningsgraden i stort sett lika hög, 90,4 procent bland kvinnorna och 90,6 procent bland männen. *Om vi också väger in osäkerhetstalen som är 0,8 för kvinnor och 0,7 för männen så ser vi att vi inte har någon säkerställd skillnad.* Vi kan även notera att sysselsättningsgraden bland de som har förgymnasial utbildningsnivå är 52,1 procent för de inrikes födda kvinnorna och 51,3 procent för de utrikes födda männen, medan de utrikes födda kvinnorna i samma grupp har en sysselsättningsgrad på 32,0 procent.

När det kommer till den relativa arbetslösheten är ett övergripande mönster som vi kan se att inrikes födda har lägre relativ arbetslöshet än utrikes födda. Det gäller både bland kvinnor och män för alla utbildningsnivåer. Vi kan också se att högre utbildningsnivå ger lägre relativ arbetslöshet i alla grupper.

Tittar vi på de relativa arbetskraftstalen ser vi att även här spelar utbildningsnivån roll, så väl som kön och in eller utrikes född. Skillnaderna är större mellan in och utrikes födda kvinnor än mellan in och utrikes födda män. Lägst skillnad är det mellan män med eftergymnasial utbildning och störst skillnad. Vi kan även notera att bland kvinnor som högst har förgymnasial utbildning är det relativa arbetskraftstalet högre för utrikes födda kvinnor än för inrikes födda kvinnor.

Övning 7

Det är en större andel kvinnor än män som inte tillhör arbetskraften. Vi ser bland annat att den vanligaste orsaken bland både kvinnor och män att inte tillhöra arbetskraften är studier, följt av sjukdom. I ingen av dessa grupper överlappar osäkerhetsintervallen för kvinnor och män

varandra. Om vi enbart tittar på kvinnorna i dessa två grupper ser vi att de är ungefär lika stor andel och att osäkerhetsintervallen överlappar varandra. Det innebär att vi inte har skäl att anta att det är en större andel kvinnor som inte ingår i arbetskraften till följd av studier än till följd av sjukdom. Andelen män i grupperna studier och sjukdom skiljer sig mer åt, det är en större andel män i gruppen studier än i gruppen sjukdom och konfidensintervallen överlappar inte.

Bilaga 2

Fördjupningar

Fördjupning 1: Könsuppdelad statistik	44
Fördjupning 2: Befintlig jämställdhetsstatistik.....	46
Fördjupning 3: Tips när du presenterar tabeller och diagram.....	49
Fördjupning 4: Efterfrågade indelningar i jämställdhetsstatistiken.....	52
Fördjupning 5: Känsliga personuppgifter.....	70
Fördjupning 6: Osäkerhet i statistiken	72

Fördjupning 1: Könsuppdelad statistik

Sedan snart 30 år tillbaka finns krav på att redovisa individbaserad statistik könsuppdelad. Kraven omfattar delar av sådan statistik som på ett eller annat sätt är reglerad och har, i den del som avser den officiella statistiken, följts upp årligen i ungefär två decennier.

Sedan mitten av 1990-talet har vi i Sverige haft ett förordningsreglerat krav på könsuppdelning av statistik. Kravet finns numera i den 14 § förordning (2001:100) om den officiella statistiken och lyder;

”Individbaserad officiell statistik skall vara uppdelad efter kön om det inte finns särskilda skäl mot detta”.

Under åren har tolkningen av paragrafens centrala begrepp återkommande diskuterats; vad betyder individbaserad, när kan statistik betraktas som könsuppdelad och vilka särskilda skäl är acceptabla? SCB har inte föreskriftsrätt för den 14 §, men har tagit fram riktlinjer och stöd vid tillämpning och uppföljning.

Sedan år 2018 finns ett krav i 3 kap. 1 § i förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag, av vilket framgår att den individbaserade statistik som ingår i resultatredovisningen ska vara uppdelad efter kön om det inte finns särskilda skäl mot detta. Kravet är i sin ordalydelse snarlikt formulerat som motsvarande krav för den officiella statistiken samtidigt som det har ett annat tillämpningsområde. Ekonomistyrningsverket har meddelat föreskrift och allmänna råd och definitionerna av de ingående begreppen skiljer något från motsvarande definitioner i riktlinjen för tillämpning och uppföljning av den 14 § i statistikförordningen. Ekonomistyrningsverket har även publicerat en kortfattad vägledning utifrån att den könsuppdelade statistiken även ska analyseras.

Krav på könsuppdelning av statistik finns även i vissa myndigheters instruktioner och regleringsbrev – bland annat i förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion. Kravet i länsstyrelseinstruktionen är formulerat som att länsstyrelserna genomgående ska analysera och presentera individbaserad statistik med kön som övergripande indelningsgrund, om det inte finns särskilda skäl mot detta.

Internationellt finns ett åtagande för bland andra nationella och internationella statistiktjänster om att redovisa statistik efter kön och ålder i §206a i FN:s handlingsplan för kvinnokonventionen från år 1995.

Vidare läsning:

- » [Riktlinjer och stöd vid tillämpningen av 14 § statistikförordningen \(scb.se\).](https://www.scb.se/om-scb/om-scb-och-omgivning/riktlinjer-och-stod-vid-tillampningen-av-14-s-statistikforordningen)
- » [Förordning \(2000:605\) om årsredovisning och budgetunderlag - Ekonomistyrningsverket \(esv.se\).](https://www.esv.se/om-esv/forordning-2000-605-om-arsredovisning-och-budgetunderlag)
- » [Myndigheten ska dela upp individbaserad statistik efter kön - Ekonomistyrningsverket \(esv.se\).](https://www.esv.se/om-esv/myndigheten-ska-dela-upp-individbaserad-statistik-efter-kon)

Fördjupning 2: Befintlig jämställdhets- statistik

Könsuppdelad statistik går att finna hos många myndigheter och organisationer. Bland annat ska all officiell statistik som är individbaserad vara könsuppdelad om det inte finns särskilda skäl mot detta. Könsuppdelad statistik kan användas för att göra jämställdhetsanalyser men för att statistik ska vara jämställdhetsstatistik behöver också ett jämställdhetsperspektiv anläggas. Den redogörelse som följer nedan beskriver kortfattat tillgänglig officiell jämställdhetsstatistik, annan könsuppdelad officiell statistik och berör även andra källor, utöver officiell statistik, som kan användas vid arbete med jämställdhetsintegrering. Redogörelsen är på intet sätt fullständig.

SCB:s jämställdhetsstatistik

SCB ansvarar enligt förordningen om den officiella statistiken för den officiella jämställdhetsstatistiken. Inom ramen för denna publicerar SCB vartannat år fickboken *På tal om kvinnor och män – lathund om jämställdhet*. Fickboken utkom för första gången 1984 och har sedan dess utgjort förlaga för liknande publikationer runt om i världen, och även på regional nivå i Sverige.

Sedan drygt tio år tillbaka publicerar SCB också indikatorer för uppföljning av jämställdhetspolitiken. För indikatorerna inom delmål 1, 2, 4 och 6 som i huvudsak togs fram år 2010 var *Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål i jämställdhetspolitiken* (Prop. 2005/06:155) ursprungligen en viktig utgångspunkt¹. Indikatorerna inom delmål 3 och 5 som togs fram 2018 utgår från beskrivningarna i skrivelsen *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid* (Skr. 2016/17:10)². Indikatorerna redovisas som databastabeller på SCB:s webbplats och uppdateras vid tre tillfällen under 2023. För en överblick över vilka indikatorer som finns och för vilka referensår är det enklast att gå till bilagan i det senaste dokumentet som avser *Statistikens framställning* som hittas nästan längst ned på webbsidan [Jämställdhetsstatistik \(scb.se\)](https://www.scb.se/jamstalldhetsstatistik).

¹ Näringsdepartementet (2006)

² Socialdepartementet (2017)

De indikatorer för uppföljning av den nationella jämställdhetspolitiken som SCB utvecklade för drygt tio år sedan innehåller relativt sällan andra indelningar än kön och ålder. Indikatorerna har inte heller ett barnperspektiv; i de fall barn ingår i mätningen är det som varande en del av det hushåll referenspersonen lever i.

Indikatorerna för uppföljning av delmål 3 och 5, som utvecklades senare och med utgångspunkt i regeringens skrivelse från 2017, innehåller i betydligt högre utsträckning andra variabler än kön. Drygt en tredjedel av indikatorerna som avser jämställd utbildning innehåller någon indelning som avser nationell bakgrund. Uppsättningen rymmer också ett antal indikatorer för uppföljning av delmål 3 respektive 5 som även har ett barnperspektiv.

Annan könsuppdelad statistik

På grund av kravet på könsuppdelning som finns för officiell statistik finns det god tillgång till sådan statistik inom systemet för den officiella statistiken. Även annan statlig statistik är ofta könsuppdelad. Du finner ämnes- och områdesansvar för den officiella statistiken i bilagan till förordningen om den officiella statistiken.

I bilagan till förordningen finner du även en förteckning över statistikansvariga myndigheter som ofta publicerar mer statistik än den som regleras i förordningen (annan statlig statistik).

Statistiken kan även behöva kompletteras med kunskap från kvalitativa studier och forskningsresultat. Det gäller till exempel när vi vill undersöka grupper som är svåra att nå i statistiska undersökningar³. Det är dock viktigt att tänka på att sådana uppgifter oftast är av engångskaraktär vilket begränsar möjligheten att göra jämförelser över tid.

Regional statistik

Det finns en hel del regional statistik att tillgå hos såväl SCB som andra statistikansvariga myndigheter. Det finns också andra källor till statistik som redovisas efter en regional indelning⁴.

Ett exempel på regional statistik som finns hos SCB är Registerdata för integration (RegInt) som SCB tar fram på uppdrag av Justitiedepartementet⁵. I RegInt finns det statistik över arbetsmarknad, demografi, inkomster, transfereringar, boende, flyttmönster, utbildning, hälsa och demokrati. Oftast går det att kombinera kön med

³ Jfr t.ex. SCB (2020)

⁴ Se t.ex. [Kolada](#) som tillhandahålls av RKA

⁵ Se Justitiedepartementet (2022)

andra relevanta variabler såsom födelseregion, vistelsetid, skäl till invandring, utbildningsnivå och ålder. Statistiken redovisas oftast på olika geografiska nivåer såsom riket, län, kommun och RegSO.⁶

Vidare läsning

- » [På tal om kvinnor och män - lathund om jämställdhet 2022 \(scb.se\)](#)
- » [Jämställdhetsstatistik \(scb.se\)](#)
- » [Förordning \(2001:100\) om den officiella statistiken Svensk författningssamling 2001:2001:100 t.o.m. SFS 2022:1613 - Riksdagen](#)

Referenser till fördjupning 2

Justitiedepartementet (2022). *Uppdrag till Statistiska centralbyrån att redovisa registerdata om integration på nationell, regional och lokal nivå*. Regeringsbeslut 2022-09-08, Ju2022/02823.

Näringsdepartementet (2006). *Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål i jämställdhetspolitiken* (Prop. 2005/06:155)

SCB (2020). *Lämna ingen utanför – Statistisk lägesbild av genomförandet av Agenda 2030 i Sverige, oktober 2020*.

Socialdepartementet (2017). *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid*. Regeringens skrivelse 2016/17:10.

⁶ Se SCB (2022:4)

Fördjupning 3: Tips när du presenterar tabeller och diagram

Att beskriva en tabells innehåll

Rubriken ska ge en tydlig beskrivning av tabellen eller diagrammets innehåll. En bra rubrik svarar på frågorna:

- Vad? Vad är det som visas i tabellen?
- Vilka? Vilka är det som tabellen omfattar?
- När? För vilken period gäller uppgifterna i tabellen?

Underrubriken innehåller lämpligen information om vilka mått som avses, till exempel antal, könsfördelning och procentuell fördelning.

Källan till tabellen kan anges på olika sätt och ska visa var uppgifterna är hämtade från. Det kan till exempel vara en undersökning, ett register eller ett internt system. Om du hämtar statistik som du använder i dina jämställdhetsanalyser från *På tal om kvinnor och män – lathund om jämställdhet* så skrivs källan så här: *Källa: SCB, På tal om kvinnor och män 2022.*

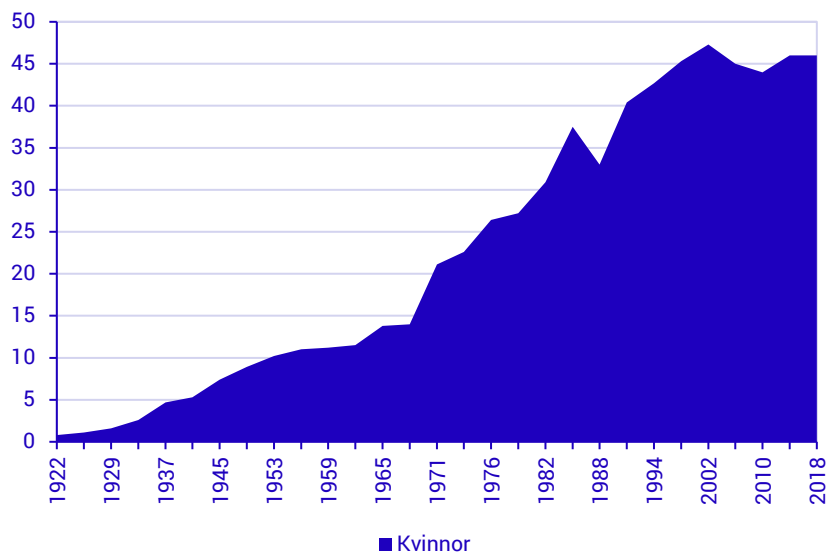
Noter kan användas för att förtydliga vilka definitioner som används i tabellen eller ge annan värdefull information som användaren behöver för att tolka tabellen.

Särskilt om diagram

I ett diagram kan skalan som används få stor påverkan på hur diagrammet tolkas. Följande två diagram visar samma sak, men i det första diagrammet går skalan på Y-axeln till 50 procent och i det andra går skalan till 100 procent.

Andel kvinnor i riksdagen 1919-2022

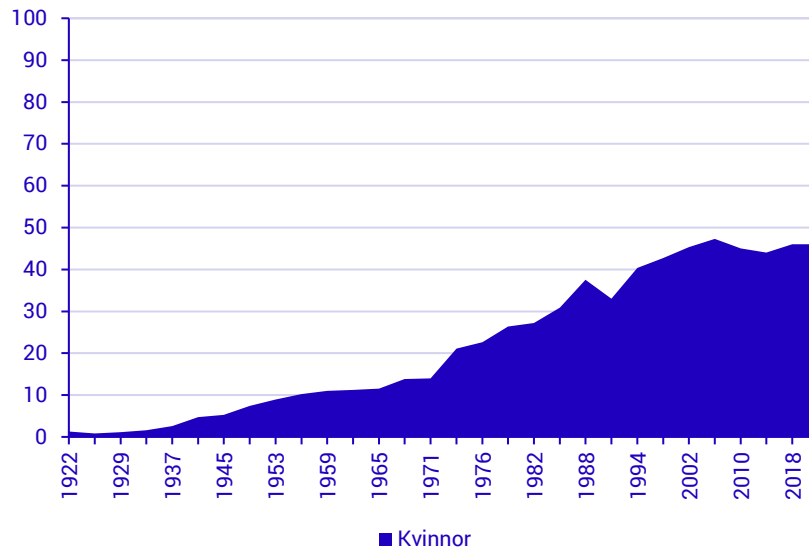
Andel (%)

Källa: Allmänna val, SCB och Sveriges riksdag

Andel kvinnor i riksdagen 1919-2022

Andel (%)

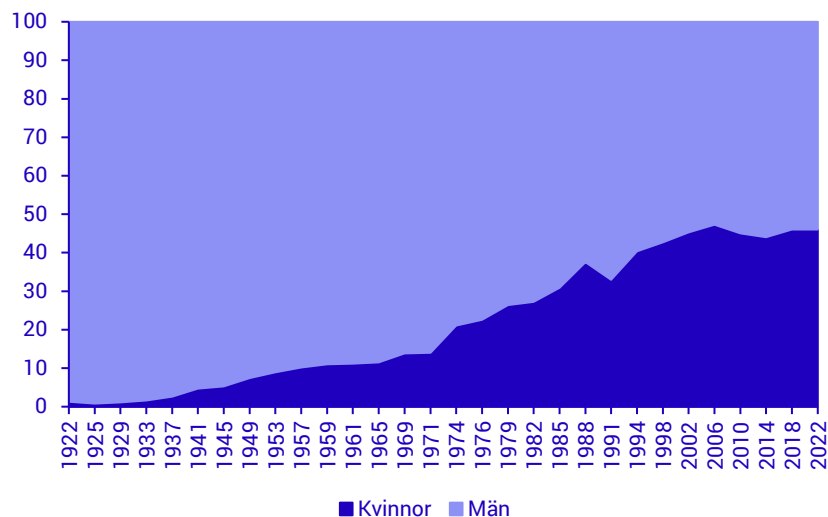

Källa: Allmänna val, SCB och Sveriges riksdag

I det första diagrammet där Y-axeln bara går till 50 procent blir diagrammet väldigt brant och alla förändringar ser stora ut. En användare som inte är uppmärksam kan också missa att skalan bara går till 50 procent och därmed tolka det som att andelen kvinnor är större än den i själva verket är. Om vi istället justerat skalan på y-axeln så att den går upp till 100 procent är det mindre risk att diagrammet feltolkas.

I diagrammen ovan synliggörs bara kvinnorna. För att diagrammet ska bli könsuppdelat behöver vi även lägga till männen som i diagrammet här nedanför.

Riksdagens sammansättning 1919-2022
Könsfördelning (%)

Källa: Allmänna val, SCB och Sveriges riksdag

Vidare läsning

» [Diagramhandboken \(scb.se\)](https://www.scb.se/dokumentation/diagramhandboken)

Fördjupning 4: Efterfrågade indelningar i jämslälldhetsstatistiken

Det finns naturligtvis en hel uppsjö av olika tänkbara variabler och indelningar i dessa som kan användas i jämslälldhetsanalyser som bygger på statistik. I regeringens skrivelse *Makt, mål och myndighet*⁷ från 2017 nämns som exempel socioekonomisk bakgrund, etnicitet, funktionsförmåga, ålder, sexuell läggning och könsidentitet och könsuttryck samt ett barnrättsperspektiv och ett livscykelerspektiv. Med utgångspunkt i sådana behov följer här beskrivningar av ett antal vanliga eller efterfrågade indelningar som används i den officiella statistiken eller i annan återkommande statistik som SCB, och i vissa fall andra statistikansvariga myndigheter, tar fram på uppdrag av regeringen. Dessa beskrivs kortfattat med avseende på vad de omfattar och var det går att hitta statistik, men även med avseende på vissa detaljer som kan vara bra att tänka på när indelningarna används i jämslälldhetsanalyser. Beskrivningarna är inte heltäckande. På SCB:s webbplats finns utförliga beskrivningar av variabler myndigheten använder. I flera fall hänvisas till indikatorerna för uppföljning av den nationella jämslälldhetspolitiken. Dessa finns här i form av databastabeller: [jämslälldhetsstatistik \(scb.se\)](https://www.scb.se/statistik/tema/jamstalldhetsstatistik).

I Sverige finns ett flertal olika krav på könsuppdelning av statistik, vilket bland annat innebär att individbaserad officiell statistik i regel finns könsuppdelad. Några generellt formulerade krav på att inkludera andra indelningar finns inte. Enligt FN:s handlingsplan för kvinnokonventionen framgår dock att nationella statistiktjänster bland annat ska verka för att statistik redovisas efter kön och ålder. Indelningarna som beskrivs i det här avsnittet samvarierar ibland med varandra och ofta med just ålder. Detta är någonting som kan behöva hanteras i analysen eftersom fel slutsatser annars riskerar att dras. Statistik kan behöva redovisas efter ålder alternativt kan åldersstandardisering användas. För det sistnämnda behövs kunskaper i statistiska metoder.

I officiell statistik hämtas uppgift om kön i regel från register och avser juridiskt kön.

⁷ Socialdepartementet (2017)

Socioekonomiska indelningar

Ibland finns det ett behov av att redovisa statistik efter någon form av socioekonomisk indelning. Tidigare var det vanligt att använda den socioekonomiska indelningen SEI som bland annat bygger på yrken och utbildning. SEI publicerades 1982 och är numera förhållandevis omodern. Indelningens yrkeskoder stämmer inte längre alltid överens med de olika SEI-gruppernas definitioner och de förändringar som skett inom utbildningsväsendet de senaste decennierna återspeglas inte i SEI. Alternativ till SEI är till exempel mått på utbildningsnivå, inkomst, förmögenhet, anknytning till arbetsmarknaden eller yrke. En ny registerbaserad socioekonomisk indelning för svenska förhållanden (SYG) är under utveckling. Nyligen har Delegationen mot segregation (Delmos) och SCB tagit fram en geografisk indelning i områdestyper som kan användas i jämförelser mellan områden med socioekonomiska utmaningar och andra områden. Det finns sålunda ingen enhetlig definition av vad som ingår i socioekonomi, det kan inkludera en rad olika variabler och indelningar. När termen socioekonomi används är det därför bra att om möjligt specificera vad som åsyftas.

Exempel på variabler och indelningar

Utbildningsnivå

Ibland är det viktigt att inkludera utbildningsnivå i sin jämställdhetsanalys; antingen utbildningsnivån för personerna som ingår i undersökningen eller uppgift om föräldrarnas utbildningsnivå. I den officiella statistiken hämtas uppgift om utbildning i regel från utbildningsregistret. Utbildningsregistret består av flera olika register samt en större enkätundersökning riktad till utrikes födda. En vanlig gruppering av utbildningsnivåer avser högsta avslutade utbildning och omfattar förgymnasial utbildning, gymnasial utbildning och eftergymnasial utbildning. Det är också vanligt att eftergymnasial utbildning delas upp i utbildning som är kortare än tre år respektive tre år eller längre.

Bland indikatorerna för uppföljning av den nationella jämställdhetspolitiken innehåller indikator 3.1 statistik om utbildningsnivå för kvinnor och män efter ålder och födelse-region. Den kan därför ge värdefull bakgrundsinformation.

Att tänka på

I officiell statistik är det vanligt att uppgift om utbildningsnivå hämtas från utbildningsregistret. Det finns ett tidsseriebrott i utbildningsregistret år 2000, efter det att registret genomgått stora kvalitetshöjande förändringar, varmed det inte är lämpligt att göra jämförelser med tiden dessförinnan annat än med stor försiktighet. I

utbildningsregistret finns ett bortfall som är större bland utrikes födda än bland inrikes födda. För att ge en indikation på omfattningen kan nämnas att det år 2021 helt saknades uppgift om utbildning för drygt 9 procent av de utrikes födda, men för mindre än en procent av de inrikes födda. Det partiella bortfallet är störst bland nyinvandrade och varierar dessutom mycket mellan personer från olika födelseländer. Andelen som saknar uppgift om utbildning är något lägre bland kvinnor än bland män (2,2 jämfört med 2,9 procent).

Det är även viktigt att känna till att utbildningsnivån är olika i olika åldersgrupper. Det är till exempel vanligare bland äldre att enbart ha en förgymnasial utbildning samtidigt som många yngre personer ännu inte hunnit avsluta sin eftergymnasiala utbildning i den utsträckning de påbörjat en sådan. Därför är det vanligt att statistik som redovisas efter utbildningsnivå också har en åldersavgränsning, i annat fall kan det vara svårt att avgöra vilka resultat som hänger samman med utbildningsnivån och vad som egentligen beror på skillnader i ålder.

Inkomst

Det finns många olika variabler som avser inkomster. Dessa kan till exempel avse inkomst från arbete, kapital, näringsverksamhet och transfereringar och finns utförligt beskrivna på SCB:s webbplats. Inkomster kan redovisas före eller efter skatt och både för individer och för hushåll. Om hushållsvariabler används kan sådana hushåll som avser ensamboende eller ensamstående med barn redovisas efter kön om det inte finns särskilda skäl mot det.

Bland indikatorerna för uppföljning av jämställdhetspolitiken innehåller indikatorerna 2.1 och 2.2 statistik om skillnader mellan kvinnor och män för en rad olika inkomstslag och kan därför ge värdefull bakgrundsinformation.

Att tänka på

Inkomst och lön är inte samma sak. Lön avser månadslön och är alltid omräknad till heltidslön. Inkomst är ett bredare begrepp än lön och omfattar förutom lön också andra inkomster. Beroende på vilket inkomstbegrepp som används ingår olika slags inkomster förutom just lön. Dessa kan vara skattepliktiga eller skattefria ersättningar från socialförsäkringssystemet eller inkomst från kapital. Inkomsten avser även utbetalda belopp och påverkas därmed av exempelvis deltidsarbete, sjukfrånvaro eller föräldraledighet.

Sedan inkomstår 2021 inkluderar inkomststatistiken inkomster från övriga nordiska länder och statistik för år 2011–2020 har reviderats så att även dessa inkluderar nordiska inkomster.

Yrke

Standard för svensk yrkesklassificering 2012 (SSYK 2012) är ett system för att gruppera individens yrken. Till grund för SSYK 2012 ligger den internationella yrkesklassifikationen ISCO-08 som är framtagen av den internationella arbetsorganisationen (ILO).

Klassificeringen av yrken görs i fyra nivåer och under varje nivå finns ett antal klasser. Jämställdhetsstatistiken redovisar i regel yrken på firsiffernivå (429 yrken) respektive tresiffernivå (147 yrkesgrupper).

Yrken kan även grupperas på andra sätt. Det är till exempel möjligt att dela in yrken på firsiffernivå i arbetare och tjänstemän, vilket är en indelning som bland annat används i statistik om löner. Dessutom kan en gruppering av yrken på ensiffernivå, med några få undantag, delas in utifrån yrkenas kvalifikationsgrad. En sådan indelning kan, grovt beskrivet, göras efter yrken som kräver elementär utbildning på grundskolenivå, yrken som kräver gymnasieutbildning eller kortare eftergymnasial utbildning, yrken som kräver praktiska eftergymnasiala utbildningar om 2–3 år respektive yrken som kräver längre teoretiska eller forskarförberedande utbildningar.

Det finns även vissa registerbaserade socioekonomiska indelningar. I Yrkesregistret finns sedan årgång 2014 indelningen ESeG (European Socio-economic Groups), som bygger på ISCO och används internationellt. En nackdel med denna indelning är att den endast beskriver socioekonomi för dem som förvärsarbetar och inte för hela befolkningen. En registerbaserad socioekonomisk indelning för svenska förhållanden (SYG) är under utveckling och planeras att införas i Arbetsmarknadsstatistiken. Införandedatum är i skrivande stund inte beslutat. SYG utgår från yrkeskoden, men inkluderar även vissa andra parametrar. Grupperingen beskriver i ett inledande skede enbart förvärsarbetande.

Bland indikatorerna för uppföljning av den nationella jämställdhetspolitiken kan indikatorerna 2.16, 2.17 och 2.18 ge värdefull bakgrundsinformation om skillnader mellan kvinnor och män vad gäller yrken. Att kvinnor och män arbetar i olika yrken och att dessa har olika lönenivåer är en viktig förklaring till att kvinnors och mäns löner skiljer sig åt⁸.

Ur ett jämställdhetsperspektiv har det framförts kritik mot att mansdominerade yrken har en mer detaljerad uppdelning än kvinnodominerade sådana⁹. Genom övergången till ISCO-08 och SSYK

⁸ Medlingsinstitutet (2022)

⁹ Se till exempel SOU (2022:4)

2012 åtgärdades vissa tidigare skillnader i detaljeringsgrad mellan kvinno- och mansdominerade yrken.

Att tänka på

SSYK finns i två versioner; SSYK 96 och SSYK 2012. Sedan 2014 görs redovisningen efter SSYK 2012, vilket är en uppdatering av SSYK 96 som användes för årgångarna 2001-2013. Det innebär att statistiken för åren före 2014 inte är jämförbar med den för efterföljande årgångar. Indelningarna ESeG och SYG finns enbart för SSYK 2012.

Befolkningens arbetsmarknadsstatus

På arbetsmarknadsområdet finns många tänkbara redovisningsvariabler vid analys av andra statistikområden. Exempelvis kan det vara relevant att redovisa valdeltagande eller mående utifrån om man arbetar eller inte. Från och med 2020 finns månadsstatistiken Befolkningens arbetsmarknadsstatus (BAS), som delar in befolkningen i sysselsatta, arbetslösa, studerande, sjukskrivna, pensionärer och övriga.

Tidigare har sysselsättningsstatus från den årliga registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (RAMS) använts för att beskriva om en person arbetar eller inte. För att nyansera bilden ytterligare och få en djupare förståelse för vilken anknytning till arbetsmarknaden som en grupp av personer har, kan man använda Registerbaserad aktivitetsstatistik (RAKS). RAKS är en sammanställning av variabler där målsättningen är att beskriva en individs försörjning och anknytning till arbetsmarknaden med helåret som referensperiod.

I framtiden kommer det utöver BAS att finnas månadsvisa uppgifter som beskriver anknytning till arbetsmarknaden och huvudsaklig inkomst. De kommer på sikt att ersätta den registerbaserade aktivitetsstatistiken (RAKS).

Att tänka på

En indelning som är av stor betydelse för jämställdhetsanalyser är överenskommen och faktisk arbetad tid, så som hel- och deltid. Detta kommer inte att ingå i BAS i ett första skede eftersom sådan information inte finns kopplat till de arbetsgivaruppgifter som statistiken bygger på. Inom SCB har man tagit fram en första modell för att skatta arbetad tid med hjälp av register i kombination med urvalsbaserad data. Den första prototypen avser dock företag och behöver ytterligare justeringar innan modellen kan fastslås.

Geografiska mått

Den geografiska indelning som Delmos utarbetat tillsammans med SCB är en områdesindelning för socioekonomisk status. I korthet bygger indelningen på att olika regionala statistikområden (RegSO) tilldelas ett

indexvärde. Indexvärdet bygger i sin tur på tre variabler; andelen i åldern 20-64 år med förgymnasial utbildning, andelen med låg ekonomisk standard i alla åldrar samt ett mått på andelen personer som bedöms stå långt från arbetsmarknaden genom att de uppbär ekonomiskt bistånd och/eller är långtidsarbetslösa i åldern 20-64 år. Med låg ekonomisk standard menas personer som lever i ett hushåll som har en ekonomisk standard som är lägre än 60 procent av medianvärdet för samtliga. Indexet delas sedan in i fem grupper som bygger på indexets medelvärde och dess standardavvikelse. Områdesindelningen är en geografisk indelning och säger sålunda inget om enskilda personers socioekonomiska status.¹⁰

Indexet kan ha många användningsområden i jämställdhetsanalyser, till exempel för den som vill studera skillnader mellan områden med olika socioekonomisk status med avseende på hur trygga kvinnor och män känner sig i det egna närområdet. I Budgetpropositionen för 2023 använde regeringen områdestyperna i beskrivningen av segregation. Där redovisas könsuppdelad statistik för flera andra indelningar, referenstider och områdestyper.¹¹

Att tänka på

Det finns flera olika benämningar på områden med socioekonomiska utmaningar och det är viktigt att känna till att de kan betyda olika saker. Polisen har till exempel en lista över utsatta områden som framför allt fokuserar på brottslighet och som är framtagna för att användas i prioriteringar och inom samverkan i polisarbete. Den indelning som Delmos har tagit fram tillsammans med SCB har en annan indelning som är tänkt att användas i undersökningar med ett bredare fokus och i samhällsplanering.¹²

Indexet som bygger på RegSO är även ett exempel på ett mått där de ingående delarna bygger på delvis olika åldersavgränsning. En anledning till detta är att den del av indexet som avser andelen personer med enbart förgymnasial utbildning inte bör omfatta ungdomar som ännu inte hunnit avsluta sin gymnasieutbildning. Som framgått är även andelen med enbart förgymnasial utbildning högre i äldre åldersgrupper. Även andelen personer som bedöms stå långt ifrån arbetsmarknaden avser av uppenbara skäl personer som är i arbetsför ålder. Den del av indexet som avser andelen med låg ekonomisk standard avser istället alla personer oavsett ålder.

¹⁰ Se Delegationen mot segregation (2021)

¹¹ Proposition 2022/23:1

¹² Delegationen mot segregation (2022)

Vidare läsning om socioekonomiska indelningar

- » [Standard för svensk yrkesklassificering \(SSYK\) \(scb.se\)](#)
- » [Befolkningens arbetsmarknadsstatus \(BAS\) \(scb.se\)](#)
- » [Befolkningens utbildning \(scb.se\)](#)
- » [raks---registerbaserad-aktivitetsstatistik.pdf \(scb.se\)](#)
- » [Socioekonomisk indelning \(SEI\) \(scb.se\)](#)

Nationell bakgrund

En av de sju diskrimineringsgrunderna¹³ i Sverige är etnicitet och det har på senare år gjorts flera analyser av möjligheterna att inkludera etnicitet i statistik. En nyare sådan analys är gjord av Brottsförebyggande rådet som skriver att det idag inte finns något etablerat sätt för att mäta etnicitet i Sverige. Uppgifter om etnisk tillhörighet kan samlas in genom att i urvalsundersökningar efterfråga den självupplevda etniska tillhörigheten, vilket också görs i framför allt anglosaxiska sammanhang. I övriga Europa – inklusive Sverige – är det dock inte etablerat att ställa frågor, och klassificera personer, utifrån etnisk tillhörighet. Brå väljer därför att fortsätta att bevaka förutsättningarna och tills vidare använda variabeln födelseland respektive svensk/utländsk bakgrund.¹⁴ En viktig aspekt i sammanhanget är att Diskrimineringsombudsmannen tidigare konstaterat att en indelning utifrån exempelvis svensk/utländsk bakgrund inte är tillfredställande ur just ett diskrimineringsperspektiv, utan snarare ur ett integrationspolitiskt perspektiv. Detta eftersom en indelning efter nationell bakgrund möjliggör en jämförelse av levnadsförhållanden mellan den relativt nyinvandrade delen av befolkningen och den övriga befolkningen.¹⁵

Uppgift som handlar om en persons etnicitet är en känslig personuppgift enligt artikel 9.1 dataskyddsförordningen. Det innebär att det måste finnas lagstöd för att behandla sådana uppgifter. Uppgift om svensk/utländsk bakgrund och uppgift om in-/utrikes född är inte en

¹³ Se 1 kap. 1 § diskrimineringslagen (2008:567)

¹⁴ Brottsförebyggande rådet (2022)

¹⁵ Diskrimineringsombudsmannen (2012)

känslig personuppgift eftersom sådan uppgift inte säger något om personens etnicitet.

Vanliga indelningar

En person som är född i Sverige räknas som inrikes född och en person med ett annat födelseland än Sverige räknas som utrikes född. Sedan 1947 räknas personer som är födda utomlands men där modern är folkbokförd i Sverige som inrikes födda. En person som är född i Sverige och har minst en förälder som också är född i Sverige har svensk bakgrund. En person som är utrikes född eller är född i Sverige med två utrikes födda föräldrar har utländsk bakgrund.

Publikationen *På tal om kvinnor och män – lathund om jämställdhet* som utkommer vartannat år innehåller ett avsnitt med statistik om befolkning som kan ge en bra bakgrundsbeskrivning.

Geografisk indelning

Att redovisa statistik efter födelseland eller medborgarskapsland är sällan möjligt eller lämpligt eftersom redovisningsgrupperna i regel blir för små. Därför grupperas länderna. Olika undersökningar använder olika grupperingar. Ju fler andra variabler som ingår i redovisningen, desto grövre gruppering måste göras för att redovisningsgrupperna inte ska bli för små. SCB rekommenderar att om möjligt göra en indelning i huvudgrupperna; Sverige, Norden utom Sverige, EU utom Norden, Europa utom EU och Norden, Afrika, Nordamerika, Sydamerika, Asien och Oceanien respektive Statslös (vid redovisning efter medborgarskap).

Alternativ till geografisk indelning

Ett alternativ till en geografisk indelning är FN:s Human Development Index (HDI). HDI mäter länders utvecklingsnivå och bygger på mått på förväntad livslängd, utbildning och inkomst. Grupperingen, som uppdateras årligen, avser mycket högt HDI, högt HDI, medelhögt HDI respektive lågt HDI.

Vistelsetid

Vistelsetiden är den tid som en person varit folkbokförd i Sverige. Den räknas vanligen från den dag personen blev folkbokförd första gången med avdrag för eventuell tid utomlands. Vistelsetid anges bara för personer som är födda utomlands.

Eftersom vistelsetiden anges i antal dagar är en gruppering i regel nödvändig. Vilka intervall som väljs styrs i hög grad av syftet med statistiken. I analyser av jämställdhet är till exempel mått på anknytning till arbetsmarknaden intressanta att redovisa efter

vistelsetid för kvinnor och män. Då kan det vara bra att om möjligt inkludera ett flertal intervall som avser en tid kortare än 10 år samt åtminstone ett intervall som avser en vistelsetid på 10 år eller mer.

Grund för bosättning

Medborgare från de nordiska länderna kan sedan 1954 fritt bosätta sig i Sverige och sedan 1 maj 2006 har EU-medborgare uppehållsrätt, vilket innebär att de har rätt att bo och arbeta i Sverige utan tillstånd. Varje beviljat uppehållstillstånd har sin grund i ett beslut fattat av Migrationsverket. I beslutet anges den grund enligt vilket beslutet är fattat. De som fått uppehållstillstånd delas in i kategorier efter denna grund, så kallad grund för bosättning. Det är vanligt att i statistiken skilja mellan *flyktingar och deras anhöriga* respektive *övriga*. Grund för bosättning redovisas efter medborgarskapsland.

Att tänka på

Vid jämförelser mellan olika grupper som bygger på nationell bakgrund är det viktigt att tänka på att det är skillnad i åldersstruktur mellan inrikes respektive utrikes födda personer. År 2021 var drygt hälften av inrikes födda kvinnor (51 procent) och män (53 procent) i åldern 20-64 år, medan motsvarande andel bland utrikes födda var knappt tre fjärdedelar (72 respektive 75 procent). Det kan också vara stora skillnader mellan utrikes födda från olika regioner, till exempel med avseende på vistelsetid.

När det gäller gruppering av länder är det viktigt att tänka på att grupper så som *EU, Europa utom EU och Norden* respektive *EU utom Norden* förändrats över tid när – till exempel när fler länder blivit medlemmar i EU eller andra skäl som påverkar grupperingen. När det gäller vilka länder som räknas till vilken grupp är den geografiska indelningen mer stabil över tid än HDI, vilket speglar att de båda indelningarna har olika syfte. Det innebär även att det är viktigt att redogöra för vilken indelning som använts och med avseende på vilket år.

För grund för bosättning finns ett tidsseriebrott i statistiken mellan åren 2006 och 2007. Från 2006 finns ofta inte längre uppehållsrätter för EU-medborgare och deras familjer. Det innebär att skälen till att EU-medborgare och deras anhöriga är folkbokförda i Sverige relativt ofta är okända.

Vidare läsning om nationell bakgrund

- » [MIS 2002:3 Personer med utländsk bakgrund \(scb.se\)](#)
- » [Human Development Index | Human Development Reports \(undp.org\)](#)
- » [Befolkningsstatistik \(scb.se\)](#)
- » [På tal om kvinnor och män 2022 \(scb.se\)](#) (avsnitt om Befolkning på sid. 17–25)

Funktionsnedsättning

En av de sju diskrimineringsgrunderna¹⁶ i Sverige är funktionsnedsättning. Statistik som möjliggör redovisning efter funktionsnedsättning är efterfrågad och det finns behov av mer statistik än vad som finns tillgängligt idag. Inom ramarna för arbetet med statistiska uppföljningar av FN:s hållbarhetsagenda har SCB tidigare konstaterat att det finns väsentliga luckor i statistiken om villkor för personer med funktionsnedsättning. Områden där det i dagsläget inte finns tillräcklig statistik är till exempel ekonomisk jämställdhet för kvinnor och män med funktionsnedsättning, representativitet i beslutande församlingar och mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning.¹⁷ Idag pågår arbeten vid flera myndigheter för att utveckla statistiken om personer med funktionsnedsättning. En särskild utredare har även tillsatts för att ta fram förslag om hur kunskapen kan öka om barn och elever med funktionsnedsättning i skolväsendet, samtidigt som skyddet för den personliga integriteten säkerställs¹⁸. Uppgift om funktionsnedsättning är en känslig personuppgift enligt artikel 9.1 dataskyddsförordningen. Det innebär att det måste finnas lagstöd för att behandla sådana uppgifter.

Vanliga indelningar

Ofta redovisas statistik för personer med funktionsnedsättning jämfört med den övriga befolkningen. Det finns även efterfrågan på statistik som gäller personer med olika former av funktionsnedsättning, till exempel nedsatt syn eller nedsatt hörsel. En orsak till att redovisningen ofta gäller hela gruppen personer med funktionsnedsättning är att

¹⁶ Se 1 kap. 1 § diskrimineringslagen (2008:567)

¹⁷ Se SCB (2020) respektive Myndigheten för delaktighet (2017)

¹⁸ Se kommittédirektiv 2022:73

statistiken vanligen bygger på uppgifter som samlats in genom urvalsundersökningar. Om grupperna det finns intresse av att redovisa, exempelvis personer med en viss typ av funktionsnedsättning, omfattar alltför få svarande går det inte att redovisa statistik. I vissa fall leder det till att undersökningar inte innehåller frågor om olika typer av funktionsnedsättning, utan enbart frågor om individen har någon funktionsnedsättning eller inte.

Olika undersökningar använder olika frågor för att avgränsa gruppen personer med funktionsnedsättning. Några frågor som används beskrivs kortfattat här nedanför.

GALI

GALI (Global activity limitation instrument) innehåller två frågor om en person, på grund av hälsoproblem, har svårt att delta i aktiviteter eller klara av sysslor som folk i allmänhet gör. Frågorna är internationellt harmoniserade och används i ett flertal europeiska länder. I Sverige används de till exempel i Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF) och Arbetskraftsundersökningarna (AKU). GALI ligger även till grund för indikator 5.24 bland indikatorerna för uppföljning av den nationella jämställdhetspolitiken. Indikatorn avser antalet återstående levnadsår med eller utan nedsatt aktivitetsförmåga. Det har kommit synpunkter på att GALI kopplar funktionsnedsättning till hälsa, eller hälsoproblem, medan det inte nödvändigtvis är så att personer som har en funktionsnedsättning ser det som ett hälsoproblem. Samtidigt ses funktionsnedsättning i regel som en uppgift om hälsa enligt dataskyddsförordningen och räknas därför som känslig personuppgift.

Washington Groups short set

Washington groups short set innehåller sex frågor om olika svårigheter som personer kan ha. Frågorna har en lägre detaljeringsgrad än *Washington groups extended set*. Utifrån svar på frågorna avgränsas gruppen personer med funktionsnedsättning. Washington group (WG) är en arbetsgrupp inom FN, vilket innebär att frågorna är internationellt harmoniserade. I Sverige används de bland annat i Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF).

WHODAS

Världshälsoorganisationens formulär för bedömning av funktionshinder WHO Disability Assessment Schedule (WHODAS) är en standardiserad metod för mätning av hälsa och funktionshinder i olika länder.

Andra frågor

Ett flertal undersökningar använder egna frågor för att mäta funktionsnedsättning. SCB har under 2022 tagit fram ett förslag på en fråga som kan användas i undersökningar där man vill identifiera

personer med funktionsnedsättning genom att ställa *en* fråga. Från och med år 2023 kommer denna fråga att användas i ULF respektive i undersökningen Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning.

Inom ramarna för ett regeringsuppdrag arbetar SCB med att ta fram ett mått på funktionsnedsättning som bygger på totalräknade registeruppgifter. Det är inte möjligt att, via register, identifiera alla personer som har en funktionsnedsättning. Målsättningen är därför att variabeln ska omfatta personer som har en ersättning eller insats relaterad till funktionsnedsättning.

Att tänka på

Det är viktigt att känna till att funktionsnedsättningar är vanligare i den äldre delen av befolkningen. Därför kan det vara lämpligt att statistik som redovisas efter funktionsnedsättning också redovisas efter åldersgrupper eller kontrollerar för ålder på annat sätt. I annat fall kan det vara svårt att avgöra vilka resultat som hänger samman med förekomsten av funktionsnedsättning och vad som egentligen beror på skillnader i ålder.

Olika undersökningar använder olika frågor för att avgränsa gruppen personer med funktionsnedsättning. Beroende på vilken typ av frågor som används kan andelen av befolkningen som räknas till gruppen personer med funktionsnedsättning variera kraftigt. Det påverkar möjligheten att jämföra statistik som bygger på olika undersökningar. Det gör det även viktigt att i redovisning av statistik vara tydlig med vilken definition som tillämpas.

Vidare läsning om funktionsnedsättning

- » GALI, hos Eurostat (på engelska): [Glossary:Activity limitation - Statistics Explained \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&code=sdg-8.4.2)
- » Washington Group (WG) short set, hos WG (på engelska): [WG Short Set on Functioning \(WG-SS\) - The Washington Group on Disability Statistics \(washingtongroup-disability.com\)](https://www.washingtongroup-disability.com/short-set-on-functioning-wg-ss/)
- » Washington Group (WG) extended set, hos WG (på engelska): [WG Extended Set on Functioning \(WG-ES\) - The Washington Group on Disability Statistics \(washingtongroup-disability.com\)](https://www.washingtongroup-disability.com/extended-set-on-functioning-wg-es/)

- » Rapport från SCB:s tidigare regeringsuppdrag, inklusive svensk översättning av GALI och WG: [Statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning - slutrapport av regeringsuppdrag \(scb.se\)](#)
- » WHODAS, hos Socialstyrelsen; [Mätning av hälsa och funktionshinder \(socialstyrelsen.se\)](#)
- » SCB:s pågående regeringsuppdrag, som bland annat innebär att ta fram en registervariabel: [Uppdrag angående statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning \(regeringen.se\)](#)

HBTQI

Både sexuell läggning och könsöverskridande identitet eller uttryck är diskrimineringsgrunder¹⁹. Sexuell läggning är en känslig personuppgift enligt artikel 9.1 dataskyddsförordningen. Även könsidentitet kan vara en känslig personuppgift.

Folkhälsomyndigheten har sedan 2022 i uppdrag att följa upp regeringens handlingsplan för hbtqi-personer med syfte att främja hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter.

SCB har tidigare fått i uppdrag av regeringen att ta fram ett stödmaterial för hur transpersoner kan inkluderas i enkäter och undersökningar. Stödmaterialen publicerades på SCB:s webbplats våren 2020.

Ett par frågor om könsidentitet respektive transexfarenhet ingår i den nationella folkhälsoenkäten *Hälsa på lika villkor* (HLV) som Folkhälsomyndigheten genomför. Brottsförebyggande rådet (Brå) har nyligen också sett över möjligheterna att inkludera liknande frågor i den Nationella trygghetsundersökningen (NTU).

I den befolkningsstudie av sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) som Folkhälsomyndigheten genomförde på uppdrag av regeringen år 2017 (SRHR17) ställdes en fråga om sexuell identitet. Samma fråga ingår även i HLV. Brå har nyligen testat en frågeställning om sexuell läggning inom ramarna för ett regeringsuppdrag om att inkludera diskrimineringsgrunderna i NTU.

Internationellt pågår utveckling av statistikframställning om hbtqi vid nationella statistikbyråer i flera länder, såsom; Kanada, Storbritannien,

¹⁹ Se 1 kap. 1 § diskrimineringslagen (2008:567)

USA och Nya Zeeland. Erfarenhetsutbyte sker genom statistiksamarbetet vid FN:s Europakommission. Statistikframställningen görs i engelskspråkiga länder bland annat under benämningen SOGI; *Sexual Orientation and Gender Identity*.

Att tänka på:

I undersökningar med ett litet antal svarande kan vissa grupper bli så små att de inte kan ingå i redovisningen. I sammanhanget kan nämnas att det i en ny census för England och Wales var lite drygt en halv procent av personerna i åldern 16 år och äldre som svarade att de inte identifierade sig med könet som registrerats vid födseln²⁰. Det innebär att det även i vissa större undersökningar kan vara svårt att dra slutsatser om transpersoner som grupp utifrån resultaten. I Folkhälsomyndighetens befolkningsstudie om SRHR från 2017, där urvalet utgjordes av närmare 15 000 personer, var antalet transpersoner som medverkade i undersökningen relativt få, varmed resultaten för redovisningsgruppen ska tolkas med försiktighet.

När det gäller frågor om kön och könsidentitet är det viktigt att tänka på att en undersökning som kombinerar en fråga om könsidentitet med uppgift om juridiskt kön (exempelvis genom registeruppgift) gör det möjligt att identifiera transpersoner där könsidentitet och juridiskt kön inte överensstämmer. Det måste finnas ett rättsligt stöd för att behandla sådana personuppgifter.

Vidare läsning om HBTQI

- » [Stödmaterial för att inkludera transpersoner i enkäter och undersökningar \(scb.se\)](#)
- » [Kunskapsstöd och uppföljning \(hbtqi\) – Folkhälsomyndigheten \(folkhalsomyndigheten.se\)](#)

Barnrättsperspektiv

Av regeringens skrivelse 2016/17:10, *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid*, framgår att jämställdhetsarbete även behöver ha ett barnrättsperspektiv.

²⁰ Se Office for National Statistics, ONS (2023)

För att kunna följa upp barns villkor är det viktigt att det finns statistik som redovisas ur barns perspektiv. Ett exempel är statistik över ekonomiska villkor, där redovisning ur ett barnperspektiv kan avse antal barn med låg ekonomisk standard medan redovisningen annars ofta avser antal hushåll med barn med låg ekonomisk standard. I det första exemplet kommer redovisningen att avse antalet barn som har vissa egenskaper (i det här fallet låg ekonomisk standard), och en trebarnsfamilj kommer då att redovisas som *tre* barn. I det andra exemplet, som inte har ett barnperspektiv, kommer redovisningen istället att avse antalet hushåll med barn, och en trebarnsfamilj kommer då att redovisas som *ett* hushåll.

Förutom att redovisa statistik ur barns perspektiv är det också viktigt att det finns statistik som beskriver viktiga delar i barns liv. Många områden (exempelvis ekonomiska villkor och hälsa) är viktiga för såväl barn som vuxna, men det finns också områden som särskilt rör barn. Dit hör exempelvis situationen i skolan och barns relation till sina föräldrar.

Barns levnadsförhållanden hänger samman både med egenskaper hos barnet själv och hos den familj barnet bor i. Ur ett jämställdhetsperspektiv kan det till exempel handla om olika villkor för flickor och pojkar, men (för barn som bor med en ensamstående förälder) också om olika villkor för barn som bor med sin mamma eller sin pappa.

Bland indikatorerna för uppföljning av den nationella jämställdhetspolitiken finns ett antal tabeller för uppföljning av delmålen om jämställd utbildning respektive jämställd hälsa som har ett barnperspektiv, nämligen; 3.39, 3.40, 3.41, 3.42, 3.45, 5.7, 5.13, 5.22 och 5.40.

Att tänka på

Ofta dras gränsen för vem som räknas som barn vid 18 års ålder i enlighet med den första artikeln i barnkonventionen. Statistik om barn kan dock även använda andra åldersindelningar, till exempel finns det undersökningar som genomförs i en viss årskurs och det finns även statistik som omfattar åldersgruppen 0–19 år. Det sistnämnda är vanligt i statistik om inkomster och åldersavgränsningen hänger då samman med frågor om försörjning.

Vidare läsning: barnperspektiv

- » [Barn- och familjestatistik \(scb.se\)](https://www.scb.se)
- » [konventionen-om-barnets-rattigheter-svenska-2018.pdf \(regeringen.se\)](https://www.regeringen.se)
- » [Undersökningarna av barns levnadsförhållanden \(scb.se\)](https://www.scb.se)
- » [S2022_03301 Beslut Uppdrag SCB insamlingsmetod barns levnadsförhållanden](https://www.scb.se)

Livscykelperspektiv

Som framgått finns en efterfrågan på jämställdhetsstatistik med ett livscykelperspektiv. Ibland åsyftar detta longitudinella analyser, men det kan även handla om statistik som redovisas utifrån olika åldersgrupper. Behovet av detta blir tydligt inte minst mot bakgrund av att många andra indelningar samvarierar med just ålder. En sådan åldersindelning kan göras på olika sätt. I jämställdhetsanalyser är det vanligt att skilja mellan befolkningen i förvärvsarbetande ålder från yngre respektive äldre, men ofta behövs fler åldersgrupper än så. I jämställdhetsanalyser är det i regel även viktigt att känna till hur olika åldersgrupper samvarierar med hushållssammansättning. Framför allt kan förekomst av barn och yngsta barnets ålder vara viktiga aspekter att inkludera i sin analys. Om hushållsvariabler används kan sådana hushåll som avser ensamboende eller ensamstående med barn redovisas efter kön om det inte finns särskilda skäl mot det.

Att tänka på:

I urvalsundersökningar avser hushåll ofta så kallade kosthushåll. Frågor om hushållets sammansättning kan till exempel avse hushållets sammansättning vid undersökningstillfället (där växelvis boende barn sålunda räknas till hushållet om de bor där vid undersökningstillfället) eller alla som regelbundet bor i hushållet (inklusive växelvis boende barn som är frånvarande vid undersökningstillfället). Detta beror på syftet med statistiken. I registerbaserad statistik består hushåll av de som är folkbokförda på samma adress (så kallade bostadshushåll). En svaghet i det sistnämnda är att sådan statistik till exempel inte fångar upp växelvis boende bland barn. SCB har därför nyligen tagit fram en simuleringsmodell för att identifiera barn för vilka sannolikheten för växelvis boende bedöms vara hög. Viss statistik över inkomster redovisas numera efter en sådan indelning.

När det gäller barnen som ingår i ett hushåll kan statistiken i vissa fall avse urvalspersonens barn och i andra fall även inkludera maka/make/sambos barn, det vill säga alla barn som bor i hushållet. I vissa undersökningar finns en åldersavgränsning för barn i åldrarna 0-19 år, vilket hänger samman med frågor om försörjning. I renodlad hushållsstatistik definieras ett barn utifrån föräldra-barn-relationer inom hushållet och inte efter ålder. Det beror på att det är relationen mellan personerna i hushållet, snarare än försörjningsrelaterade frågor, som då är av intresse i statistiken.

Sammantaget innebär detta att statistik som redovisas efter hushållstyp inte alltid är jämförbar. Det är därför viktigt att känna till vilka definitioner som tillämpas i statistiken. Jämställdhetsstatistiken redovisar numera ett metadatamaterial av vilket bland annat framgår vilka definitioner som tillämpas i indikatorerna för uppföljning av den nationella jämställdhetspolitiken.

Det finns en samvariation mellan ålder och civilstånd respektive hushållstyp. Sådana mönster ser dessutom olika ut för kvinnor och män. Publikationen *På tal om kvinnor och män – lathund om jämställdhet* innehåller ett inledande avsnitt om Befolkning som kan ge värdefull bakgrundsinformation.²¹

Vidare läsning om livscykelperspektiv

- » [Hushållsdokumentation \(scb.se\)](https://www.scb.se/hushallsdokumentation)
- » [På tal om kvinnor och män 2022 \(scb.se\)](https://www.scb.se/pa-tal-om-kvinnor-och-men-2022)

Referenser till fördjupning 4

Brottsförebyggande rådet (2022). *Redovisning av uppdraget att analysera möjligheterna att i NTU inkludera bakgrundsinformation om hbtqi-identitet och andra diskrimineringsgrunder.*

Delegationen mot segregation (2021). *Segregation i Sverige – Årsrapport 2021 om den socioekonomiska boendesegregationens utveckling.*

Delegationen mot segregation (2022). *Skillnader och likheter mellan polisens lista och områdestyperna.*

²¹ SCB (2022)

Diskrimineringsombudsmannen (2012). *Statistikens roll i arbetet mot diskriminering – En fråga om strategi och trovärdighet.*

Kommittédirektiv 2022:73. *Mer kunskap om barn och elever med funktionsnedsättning i skolväsendet.*

Medlingsinstitutet (2022). *Löneskillnaden mellan kvinnor och män 2021.*

Myndigheten för delaktighet (2017), *Mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning – Utvecklingsområden till den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.*

Office for National Statistics, ONS (2023). [Gender identity, England and Wales - Office for National Statistics \(ons.gov.uk\)](https://ons.gov.uk/gender-identity-england-and-wales) [2023-01-19].

Proposition 2022/23:1. *Budgetpropositionen för 2023*, Utgiftsområde 13.

SCB (2020). *Lämna ingen utanför – Statistisk lägesbild av genomförandet av Agenda 2030 i Sverige, oktober 2020.*

SCB (2022). *På tal om kvinnor och män – lathund om jämställdhet.*

Socialdepartementet (2017). *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid.* Regeringens skrivelse 2016/17:10.

SOU (2022:4). *Minska gapet – Åtgärder för jämställda livsinkomster.* Betänkande av Kommissionen för jämställda livsinkomster.

Fördjupning 5:

Känsliga personuppgifter

Varje upplysning som avser en identifierad eller identifierbar fysisk person är en personuppgift. Myndigheter, företag och föreningar måste följa EU:s dataskyddsförordning vid all behandling av personuppgifter. Det finns flera principer som begränsar användningen. Den fysiska personen, vars personuppgifter behandlas, har rätt att ta del av vilka personuppgifter som myndigheten, företaget eller föreningen behandlar och i vilka sammanhang det sker. Det finns även vissa kategorier av personuppgifter som räknas som särskilt känsliga. Uppgifter som räknas som känsliga personuppgifter enligt artikel 9.1 dataskyddsförordningen är till exempel uppgifter som avslöjar ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse eller medlemskap i fackförening, uppgifter om hälsa eller uppgifter om sexualliv eller sexuell läggning. Uppgift om en persons kön är inte i sig en känslig personuppgift enligt artikel 9.1, men det kan under vissa omständigheter ändå vara så att uppgifter om till exempel könsidentitet räknas som känsliga personuppgifter, beroende av i vilket sammanhang som uppgifterna ska användas och analyseras.

Huvudregeln är att det är förbjudet att framställa och behandla känsliga personuppgifter. Det finns dock vissa undantag. Ett undantag till förbudet är om personen, vars personuppgifter behandlas, lämnat samtycke till behandling av vissa känsliga personuppgifter för ett specifikt ändamål. I vissa fall kan dock inte förbudet mot att behandla känsliga personuppgifter upphävas genom samtycke. I framställning och spridning av officiell statistik anses det föreligga ett sådant förbud. Ett annat undantag till behandling av känsliga personuppgifter är om behandlingen är nödvändig för statistikändamål, vilket förutsätter att vissa villkor är uppfyllda.

Bedömning av vilka uppgifter som räknas som känsliga behöver alltså avgöras av varje organisation från fall till fall och behandling av känsliga personuppgifter kräver lagstöd och särskild hantering.

Vidare läsning om personuppgifter

- » [EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING \(EU\) 2016/ 679 - av den 27 april 2016 - om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/ 46/ EG \(allmän dataskyddsförordning\)](#)

Fördjupning 6: Osäkerhet i statistiken

Statistik är ett sätt att beskriva en population och är alltid behäftad med någon form av osäkerhet som bör beaktas i analysen.

Urvalsundersökningar har en osäkerhet eftersom vi inte frågar alla i populationen utan bara en delmängd. Om urvalen dras slumpmässigt kan osäkerheten beräknas till att ligga inom vissa gränser, beroende på vilken konfidensgrad vi väljer.

Konfidensgraden är ett mått på hur troligt det är att osäkerhetsintervallet (eller konfidensintervallet) fångar det sanna värdet i populationen. Vanligen väljs konfidensgraden 95 procent vilket med andra ord ger ett konfidensintervall för vilket sannolikheten att täcka det sanna värdet är 95 procent.

För statistik från urvalsundersökningar bör man presentera ett osäkerhetsintervall tillsammans med sina punktskattningar. Ofta görs detta genom att osäkerhetstal anges med +/- framför.

Det finns andra osäkerhetskällor än urvalsosäkerheten att ta hänsyn till. Statistik baserad på register är oftast totalräknad, d v s den avser hela populationen. Osäkerheten för sådan statistik beror främst på hur väl registret täcker målpopulationen. Osäkerheten i register är svår att kvantifiera men i de flesta fall bedöms den vara av liten betydelse och går då att bortse ifrån. Totalräknad statistik redovisas därför inte med osäkerhetstal. Liknande resonemang gäller för mätfel, d v s hur väl variablerna vi samlar in uppgifter om mäter det vi vill uttala oss om. Om vår bedömning däremot är att täckningen eller mätfelet har inverkan bör vi vara försiktiga med att dra slutsatser från statistiken.

Bortfallet i urvalsundersökningar kan främst ge upphov till bias eller systematisk snedvridning av skattningarna. Det uppkommer när de som svarat skiljer sig åt från de som inte svarat i undersökningen. För att minska snedvridningen används ofta bortfallsvägda eller kalibrerade skattningar, vilket baseras på skillnader i svarsandelar i olika grupper, samt antagande om att de svarande kan representera de som inte svarar inom dessa grupper.

För att avgöra om det är någon skillnad mellan två grupper, kan vi jämföra konfidensintervallen för att se om de "går omlott" eller överlappar. Överlappen kan vara olika stora och därmed är tendensen till skillnad olika stor, men i analysammanhang brukar man dra

slutsatsen att skillnad finns bara om det inte finns något överlapp alls. Om det inte finns något överlapp brukar vi något förenklat säga att skillnaden är statistiskt säkerställd.

Det är viktigt att komma ihåg att konfidensintervallen inte med absolut säkerhet täcker det sanna värdet. När många intervall analyseras samtidigt kan vi förvänta oss att ca 5 procent av intervallen (vid 95 procent konfidensgrad) kommer att missa det sanna värdet.

Om vi planerar att göra många jämförelser samtidigt kan det därför vara värt att använda en större konfidensgrad, till exempel 99 istället för 95 procent, som ger bredare osäkerhetsintervall. Annars riskerar vi att dra slutsatser om signifikanta skillnader som i själva verket beror på slumpen.

Vidare läsning

- » [Statistikskolan: Är det statistiskt säkerställt? \(scb.se\)](#)
- » [Vad innebär osäkerhetsintervall? \(scb.se\)](#)

